

Byneset historielag

ÅRSHEFTE 2019

24. ÅRGANG

INNHold:

Ord fra historielagets leder	Side 3
Byneset historielag 25 år - Jubileumsberetning	Side 5
Sterke karar og gutar på Bynæsset	Side 9
Da det brann på Bosbergaune	Side 11
For 100 år siden	Side 13
Far og datter gir hyllest til Norge	Side 18
En gåte på Byneset kirkegård	Side 23
Historien rundt bankbussen	Side 26
Fosen rundt i minibuss	Side 36
Jubileumstur til USA med Byneset Historielag	Side 40
Uren Luren - den bortgjemte hytta på Elsetheia	Side 49
Gamle håndverksteknikker - brodering av navneduker	Side 51
Arbeidet med ungdomslaget De unges håp	Side 55
Vandring i Mebygda	Side 57
Klage fra Berg meieri, på vei langs Hestsjøen	Side 60
Gave til Byneset historielag	Side 62
Tradisjonsmat er en del av vår lokalhistorie	Side 66
Besøk fra Amerika	Side 67
Dialæktkrotjen	Side 72
Gåte fra arkivet	Side 74
Giro for medlemskontingent	Side 72
Julegavetips	Side 76
Løsning på fjorårets quiz	Side 77
Julenøtter 2018	Side 78
Dialæktnætt	Side 79

Framsidede: Folkvang (gnr 226/bnr 3) ved innvielsen i 1929. Foto: Schrøder/Sverresborg Trøndelag Folkemuseum.

Bidragstere: Guri Opland Solem, Kristoffer Haugum, Knut Olav Aasegg, Torill Aasegg, Kari Danielsen, Eva Vikan, Målfrid Trøan, Inger-Torill Kirkeby, Torger Onsøyen, Sissel Haugrønning, Ingegjerd Opland, Einar Fossen, Arne Håbjørg, Olve Røstum, Ole Arnfinn By.

Utgiver: Byneset Historielag

Redaktør/layout: Torill Aasegg

Trykk: Skipnes A/S

ORD FRA HISTORIELAGETS LEDER

Kjære Bynesinger!

Høsten er her med sine stadig mørkere kvelder, men dermed også mer tid til innesysler. Ikke minst merket vi det tidligere i høst når stormen nettopp løyet litt etter at det blåste opp til orkans styrke på kysten. Når bladene blåser av trærne, og det blir mørkt om kveldene da er det tid for å sette ned tempoet litt og bare la tankene fly. Hva har vi opplevd i løpet av året – hva har vi bidratt med og hva har vi fått, og ikke minst tenke på alt vi kan være takknemlig for.

For styret i historielaget har dette året vært spesielt ettersom det har vært preget av tilgangen til å bruke husene i Onsøyhåggån. Jeg ønsker ikke å bruke mye tid og plass på det her, annet enn at vi synes det blir veldig feil bruk av ressurser, både materielle og psykiske. I skrivende stund vet vi ennå ikke utfallet av rettssaken som ble gjennomført i Sør-Trøndelag Tingrett den 1. oktober.

Styret har dette året bestått av følgende personer:

Leder: Guri Opland Solem

Styremedlemmer: Torger Onsøyen, Olve Røstum, Einar Fossen og Niklaus Haugrønning.
Varamedlemmer – Lars Tore Langørgen, Brit Rye og Gunnhild Engen.

Knut Olav Aasegg er ikke medlem av styret, men er uunnværlig som kasserer.

Årsmøtet den 4. mars ble som vanlig holdt på Rye Samfunnshus, med Tor Erik Jenstad som hovedtaler.

Vårmøtet ble holdt på Bydelskafeen på Spong-dal, med litt orientering om båtlivet på Byneset og bygdene omkring. Knut Olav Aasegg viste bilder og Torill Aasegg dro fram fiolinen og spilte fine slåtter med bakgrunn fra kysten.

Det ble tid til busstur i år – denne gangen Fosen rundt. Turen startet med ferjetur fra Flakk til Rørvik, før den fortsatte til kaffestopp i Åfjord. Deretter videre til Roan hvor vind-turbinene kunne beskues, før bussen kjørte videre til Vingsand hvor det ble omvisning på gården og museet. Etter det raskere vei tilbake, via Røra hvor det ble tid til nok en kopp kaffe. Takk til Knut Olav Aasegg for organisering og gjennomføring av turen!

Årets vandring var lagt til Mebygda. Dette er kanskje den delen av bygda som er minst kjent for de fleste. Vi fikk høre om opprinnelsen til gårdene, om hvordan de gjorde opp illd for å unngå at det skulle fryse i jernnettene, og om oppdyrking av ny jord. Einar Fossen hadde opplegget for denne turen, og med det flotte innholdet så la han inn en god søknad til å planlegge flere «bli-kjent» arrangement. På Eggen gård kunne vi kjøpe kaffe, lefser og kaker.

Høstmøtet gikk av stabelen 23. september i Rye samfunnshus – tema «På vei gjennom Trøndelag», foredrag av Stein Arne Sæther om smått og stort langs riksvei 50, nå E6.

1. oktober møtte noen av oss i styret i Sør-Trøndelag tingrett hvor vi prøvde å forsvare vår eiendomsrett til husene i Onsøyhåggån. Hvordan det gikk, vites ikke i skrivende øyeblikk.

Bankbussen vi overtok i fjor var med på 17. mai toget i år, og kjørte rundt bygda i det flotte vårværet. Den skal nå inn til EU-kontroll – vi får se hvordan det går!

To av de som var med i det første styret gikk bort i år – Jon Stene Opland og Anna Kviseth. De har begge lagt ned veldig mange timer til nytte for laget. Vi lyser fred over deres minne

På vegne av det flotte styret vi har vil jeg takke

medlemmene for at dere er med oss og deltar på aktivitetene som gjennomføres. Vi er svært interessert i å få forslag på hva vi skal fylle møtene med – hva er interessant både for gamle og nye medlemmer. Alle lag og foreninger trenger tilskudd av ungt (yngre) blod for å overleve.

Med dette vil jeg ønske dere god lesing – det er mange fine artikler i årets hefte også!

Kar i muddj, tegnet av Arnfinn Olsen.

Kontaktinfo:

Byneset historielag v/Guri Opland Solem
post@bynesethistorielag.no - www.bynesethistorielag.no

I redaksjonen: Guri Opland Solem og Knut Olav Aasegg.

BYNESET HISTORIELAG 25 ÅR

- JUBILEUMSBERETNING -

Byneset Historielag ble stiftet 17.10.1994. Foranledningen var et prosjekt, «Miljø og Næringsutvikling, Byneset», i regi av Landbrukskontoret i Trondheimsdistriktet. Et av delprosjektene gikk ut på å kartlegge gamle stier og ferdselsårer. Ut fra den lokale gruppen som arbeidet med dette, så Byneset Historielag dagens lys. Det første styret bestod av Leif Indergård, leder; Arne Håbjørg, nestleder; Jon Stene Opland, sekretær/kasserer; Anna Kviseth, styremedlem og Leif Klemetsaune, styremedlem. Senere er det mange som har bidratt i lagets styre. Lengst som leder har Torgeir Onsøyen sittet, han var leder i 11 år fra 2007–2017.

Medlemstall

Medlemstallet det første året var på 150. Siden steg det jevnt og trutt. I år 2000 var det 271 medlemmer. I tiden fram til i dag har antall medlemmer stort sett ligget mellom 2 og 300. I skrivende stund har laget ca. 250 medlemmer.

Innsamling av gamle stedsnavn

I 1995 startet et prosjekt med å samle inn opplysninger og registrere stedsnavn, gamle veier, husmannsplasser, næringsvirksomhet o.l. Det ble samlet inn store mengder data som ble samlet og digitalisert på kart over Byneset. Koordinator for dette arbeidet var Ivar Grostad som var engasjert av historielaget i samarbeid med jordstyrekontoret i Trondheim kommune. Ved flyfotografering av Byneset, som dannet grunnlaget for de digitale kartene, bisto medlemmer av laget med fordeling av signalmerker til grunneiere og innsamling av kart med ajourførte grenser. For dette arbeidet fikk laget kr. 30 000,-

Dokumentering av gamle driftsformer i landbruket

I de første årene ble det også laget flere filmer for å dokumenter gamle driftsformer i landbruket for ettertiden. Torvtaking, høyonn, skuronn, kilenotfiske etter laks og slakting av gris ble filmatisert med lokale helter i hovedrollene. Filmene ble deretter lagt ut for salg på videokassetter. Senere er filmene blitt digitalisert og utgitt på DVD.

Onsøyhåggån

Onsøyhåggån er en husmannsplass under gården Onsøyen Søndre. Den var bebodd fram til 1994. Det var dermed den siste bebodde husmannsplass på Byneset og i Trondheim kommune. Plassen gir et godt inntrykk av levekårene for humannfolk i tida fram mot 1930. Våningshus og låve ble i 1997 donert til Byneset Historielag av arvingene etter den siste beboer, John Onsøyhagen. Laget inngikk et samarbeid med grunneier for å bevare hus og inventar og ønsket å sette plassen inn i en kulturhistorisk sammenheng. Det ble inngått en leieavtale på ett dekar grunn i 15 år.

For å ivareta plassen ble «Stiftelsen Onsøyhåggån» opprettet i 1999. De har i en årrekke stått for drift og vedlikehold av plassen og lagt ned mange dugnadstimer for å få dette til. Martin Rye var leder for komiteen de første årene. Flest år som medlem av stiftelsen har Bjørn Haug, først som sekretær/kasserer og siden som leder helt til stiftelsen ble avviklet etter at leiekontrakten med grunneier ikke ble fornyet.

Gjennom årene har det foregått mange aktivite-

ter på plassen. Vi kan nevne besøk av skoleklasser og barnehager, sommeravslutninger og besøk fra andre historielag. Historielaget har også arrangert åpen dag flere ganger for å vise hva plassen har å by på. Plassen hadde også en sentral rolle og mange besøkende under Utvandrerfestivalen i år 2000.

Onsøyhåggån ble naturlig nok valgt som scene for spelet Husmannsdrømmen. Spelet er skrevet av Ingegjørd Opland og historien omhandler en dag i en husmannsfamilies liv. Senere ble spelet videreutviklet bl. a. med sanger av Roar Wik. Siste gang spelet ble arrangert var i 2015. Arrangementet måtte da flyttes til plassen Stia 200 meter lenger opp.

Etter at leieavtalen med grunneier gikk ut har det ikke lyktes laget å komme til enighet om en ny avtale. Dette har ført til at plassen har stått ubrukt i flere år. Grunneier hevdet også etter hvert eierskap til husene og laget har de siste årene brukt mye tid og ressurser på å få en avklaring i saken. I skrivende stund har saken vært oppe i tingretten, men dom er ennå ikke avsagt. Historielaget avventer dommen med stor spenning.

Bygdebøker

Det hadde i lang tid vært et behov for en ny-skriving og oppgradering av Maurits Fugelsøys bygdebøker fra 1960-tallet. I 1997 ble det nedsatt en komite for jobbe med dette. Komiteen besto av Arne Håbjørg (leder), Ole Arnfinn By og Martin Husby. Ideen var å skrive et tillegg til den gamle boka for perioden etter at den var skrevet. Det viste seg imidlertid at det gamle manuset hadde mange «hull» og mangler, dermed ble det besluttet å skrive en helt ny bok. Etter flere år med hardt arbeid så den nye gårds- og slektshistorien i tre bind dagens lys i 2003. Redaksjonen besto av den forannevnte komiteen, men bøkene ble til etter en formidabel dugnadsinnsats. Historikeren Merete Røskaft skrev en innledende artikkel om bosettingen på Byneset fram til ca. år 1600. I

tillegg bidro hun med en inn-ledning for hver navnegård om hvordan gårdsnavnet kunne tidfeste når de forskjellige gårdene ble etablert med bosetting. Det ble også brukt beskrivelser av gårdene fra O. J. Høyems *Nes eller Bynes* fra 1894. I skrivende stund er så godt som hele opplaget på 1000 eksemplarer utsolgt.

Snart ble det framsatt forslag i årsmøtet om at laget måtte følge opp med å utgi en generell bygdebok for Byneset. I 2006 ble det satt ned en komite som fikk i oppdrag å utrede det videre arbeidet med ny bygdebok. Komiteen ble ledet av Sivert Løvseth. Etterhvert ble det bestemt at man skulle dele opp den generelle historien til Byneset i tema og utgi 6-7 mindre bøker som til sammen skulle utgjøre en helhet. I 2009 ble bind 4 utgitt. Det fikk tittelen *Fra Odin og Tor til St. Michaels-kirken på Stein*. Redaksjonen besto av Sivert Løvseth, Tore Eid, Helge Venås, Jarle Haugum, Leif Indergård og Arnt Frøseth. Historikeren Terje Bratberg innledet boka med en fyldig artikkel om Bynesets historie fram til reformasjonen og Birgitta Oden bidro med en artikkel om kalkmaleriene som ble avdekket under restaureringen av Byneset kirke på 1960-tallet.

Deretter kom det nye tema-bind på rekke og rad. I 2010 kom *Organisasjonslivet på Byneset* ut. Redaksjonen her besto av Sivert Løvseth, Ragnvald Håbjørg og Jon Stene Opland. Året etter kom boka *Skole og næringsliv på Byneset*. I redaksjonen satt Kirsten Ingeborg Rye, Bjørn Langvik og Jon Stene Opland. Så var det tid for bind nummer 7 i 2012. Den fikk tittelen *Husmannsvesenet og utvandringa til Amerika*. Boka er i sin helhet skrevet av Arne Håbjørg og Knut Olav Aasegg og disse to har også sittet i redaksjonen. I 2014 kom boka *Byneset gjennom tidene*. Denne boka tar for seg den generelle historien fra de første menneskene satte sin fot på Byneset og fram til i dag. I tillegg ble boka *Etter gammel skikk* av Jonetta Mule tatt inn i boka. Redaksjonen besto av Sivert Løvseth, Ola Røstum og Jon Stene Opland. Som

de andre bindene ble også denne boka skrevet på dugnad, med Merete Røskaft som konsulent for den eldste historien. Bind 9 er foreløpig siste bok i bygdebokserien. Den kom i 2018 og fikk tittelen *Ord og uttrykk fra Byneset*. Dette var en revidert og utvidet utgave av boka som laget ga ut i 1999. Ansvarlig for denne boka var Olve Røstum.

I tillegg må det også nevnes at laget står bak boka *Konfirmanter på Byneset gjennom 150 år*. Boka kom i 2006 og inneholder navn på alle konfirmanter i Byneset kirke for årene 1856–2005. Fra 1914 er det også bilde av konfirmantene. Redaksjonen besto av Arne Håbjørg, Knut Olav Aasegg, Magnar Graneggen og Ola Røstum.

Utvandrefestival og Amerikaturer

I perioden 23-25. juni 2000 ble det arrangert *Bygdedager og utvandrefestival* på Byneset. Historielaget var primus motor i avviklingen av dagene og leder for hovedkomiteen var Arne Håbjørg. Planleggingen hadde tatt to år og mer en 500 av bygdas egne krefter bidro for å gjennomføre arrangementet. De fleste aktivitetene foregikk i et stort telt satt opp i skolegården ved Rye skole. Arrangementet fikk vist et stort mangfold innen mattradisjon, kunst og håndverk og egenarten innen bygdekulturen. Utvandrefestivalen var en markering av at et stort antall bynesinger utvandret til Amerika på slutten av 1800-tallet. Mange etterkommere etter disse hadde tatt turen over dammen for å se fødestedet til sine forfedre. I det store og hele har mye av lagets arbeid og engasjement vært nært knyttet opp mot utvandringa til Amerika.

Høsten 2011 arrangerte Byneset Historielag en tur til Amerika. Formålet var å besøke steder der utvandrere fra Byneset bosatte seg, søke etterkommere og prøve å få et innblikk i hva som møtte de som utvandra. Arne Håbjørg og Torger Onsøyen sto for planleggingen av turen. Det endte med at 51 deltakere meldte sin inter-

esse og deltok på turen. Senere har det blitt flere turer, den siste i jubileumsåret 2019.

Bynesdagen

28.mai 2005 ble Bynesdagen arrangert. Det var Roar Wik som hadde ideen til et arrangement for å presentere kulturlivet på Byneset. Alt som kunne krype og gå av kor og korps på bygda var engasjert, samt mange dyktige solister og musikere med opphav fra Byneset. Det var også kåring av Bynessangen. Vinnerbidraget var en tekst av Sivert Løvseth og melodi av Knut Hove.

Årshefte og kalender

Hvert år fra starten av har laget gitt ut et års-hefte og en kalender som inneholder gamle bilder fra Byneset. Både årsheftet og kalenderen blir utgitt til jul. Kalenderen blir lagt ut for salg mens årsheftet i de fleste årene har blitt distribuert gratis til alle husstander på bygda. Fra 2016 ble årsheftet distribuert kun til medlemmer av laget. Mange har vært involvert i arbeidet med kalender og årsheftet opp gjennom årene. I kalenderkomiteen kan nevnes at Toril Aasegg har bidratt i mange år, mens Ivar Ryes innsats som redaktør og forfatter av mange interessante artikler i årsheftet må nevnes.

Internett og sosiale medier

Byneset Historielag var tidlig ute med å lage webside. Ivar Grostad sto bak opprettelsen av denne og fungerte i mange år som webredaktør. I 2015 ble en ny og mer moderne side laget. Webredaktør for den nye siden er Odd Roger Langørgen. Etter hvert kom også laget på Facebook, der siden har mange følgere.

Årlige arrangementer

Vårmøte, høstmøte og historiske vandringer har vært arrangert hvert år siden oppstarten. På møtene har det vært kåserier over mange forskjellige temaer. Historiske vandringer har som regel foregått på forskjellige steder på

bygda, men det har også vært arrangert vandringer i flere ganger i Trondheim og andre steder. Den foreløpig siste vandringa gikk i Mebygda med et rekordstort oppmøte.

Bankbussen

I 2018 fikk historielaget kjøpt den gamle bankbussen som ble operert av Spareskillings-

banken fra 1968. Midler til restaurering er skaffet til veie og laget tar sikte på å få bussen tilbakeført til original stand.

Byneset historielag har gjennom de første 25 årene vist seg som en særdeles livskraftig institusjon. Laget medlemmer har gjennom aktiviteter og prosjekter utvist et stort engasjement og bidratt med tusenvis av dugnadstimer for å dokumentere bygdas historie for ettertiden.

Vel blåst!

STERKE KARAR OG KJEMPEGUTAR PÅ BYNÆSSET

Fra «Orkdølafylket – Samlingsblad for sagn og saga – Utgjeve av Historielaget for Orkdøla-fylket», 1930

Når gammelkarerne ny om stunder snakker om sterke mænd, da kommer bestandig Per Flak i første række. Per Flak var en stor og stærk kar, det er sikkert og vist, og han var navnsput langt utenom Bynæssets grændser. I den tid da Per var i sine velmagts dage gikk der ingen vei forbi Flak, men veien gikk til Flak og stoppet der. Derfor gjorde innbyggerne der i grænden omtrent bestandig, sine byreiser i båt. Det samme var også tilfældet når de skulde til kvernen; da skibet flere sig sammen på en større båt og satte kursen over fjorden til Ingdalen, hvor her var et tidsmæssigt møllebruk. De brugt store sekker i de dage, en sek på 100 kilo regnedes ikke for at være stor. Engang kom Per Flak med flere, seilende hjem fra Ingdalen med mellast, det var ikke godvær og da de nådde land gjaldt det om å få den dyre last velbjerget i land. Per sprang ut første mand og han drog båten godt innpå. Få hit en sek, sa Per, og en drabelig en blev veltet fremover; den tok han under sin høire arm. Kom med en til, sa Per, den fik han, og han tok den under sin venstre arm og gikk opgjennem fjæren og satte dem ned flosfri.

Jeg skal nu berette hva en gammel landeveis-traver engang fortalte hos min far, den tid jeg var smågutten; Vandringsmanden som jeg skal fortælle om kom rækendes over Leinstrand og da det led til kvelds begynte han at høre sig om for nattely; men det var vist en uheldig dag for ham, thi det passet ingen steder at få hus natten over. Så nådde han Bynæsset og han forsøgte sig der, men der var samme nøden der også; hus for natten var ikke at opdrive. Så blev det senkveld og folk flest havde lagt sig men vor

vandringsmand tapte ikke motet; det var godvær og han tænkte som så: nu skal jeg gå så langt veien varer; det gjorde han også. Da han kom til den nordlige del af Bynæsset slog han ind på den vei som går over Sagabergskammen; han gikk forbi gårdene Sagaberg og Grøseth, ned de bratte Grøsethbakker, så gjennom en tætvokset skovstrækning og så lå Flakgrænen åpen for hans blikk. Vor vandringsmand fortsatte med gå på indtil han stod inde på gårdstunet hos Per Flak og da blev han var at veien stoppet der. Sliten, sulten og træt af den forgangne dags og nats anstregelser, satte vandringsmanden sig på stentrappen hos Per Flak. En hane begyndte med korte mellemrum at gale og dette tok vor mand som et tegn på at morgenen var nær; om ikke længe høre vor mand fottrin indenfor, ytterdøren gikk op og der std Per Flak i egen høie person. Kafornå ede som sit her? sa Per. Vandringsmanden afgav sin beretning som leseren nu kjender og sluttet således: så stoppet veien her og så stoppet jeg også og så satte jeg mig her. Per hørte opmerksomt på denne tragedie og så sa han: du får bli med inn og få dæ lite i live; så blev det kaffe og mat at få og så fik han høre at Per og flere fra nabogårdene skulde ro til byen og vandringsmanden gav sin i lag med dem; så rodde vi, sa han, forbi Folefoen og Klemetsaune, forbi gamle Løftegubben, forbi Trolla bruk, så nåde vi Trondhjem og alt stod herlig til. Når Per Flak kom til byen likte han gjerne å ta sig en bayer og en Lysholms dram, han gikk gjerne inn på steder hvor byens midreværdige individer havde tilhold, da lod han gjerne nogen ord falde som de tilstedeværende kunde ta ilde op, og om det kunde arte ut til en batalje så havde han ikke så meget imot det heller, en sådan batalje endte gjerne med at Per fik op

døren og kastet hele hurven ut på gaten. "Der ramlet hele haukreiret", kunde han da kaste hen efter dem. Flakgrænden havde den lengste vei til kirken som nogen kunde ha i Bynæsset, men til trods for det var jeg i mine gutteår neppe i kirken en søndag uten at jeg så Per Flak på sin vante plads; det var en statselig og en imponerende skikkelse. Jeg vil nu fortelle om den dag da vor afholdte Sogneprest Carl Fredrik Holmbo holdt sin afskedspreken i Bynæs kirke; det var da første gang at det skulde være afskedsoftring til presten. Kirken var stappende fuld, prækenen var slut, offersalmen istemtes. De ældste i menigheden begyndte straks at røre på sig og det gikk i førstningen godt, men da de som først var ute skulde tilbake til sine pladse mødtes de af en så kompakt masse at de med stort besvær nådde did, det var som om alle bare frygtet for at de ikke vandt sig frem tidsnok. Da lagde jeg mærke til Per Flak, godt og vel et hoved høiere end de andre da han fulgte massen som småt arbeidet sig frem. Aldrig så jeg så tydelig hvor stor han var; da tenkte jeg i mit stille sind: endnu er vi ikke alle jomsvikinger døde; i trøndelag har vi i hvertfald endnu en høvdning tilbake. Offersalmen blev sunget til ende, men enda var ofringen på langt nær færdig, det tog enda en lang tid til førend alle ungdommer fra gallerierne havde nået frem med sit afskedsoffer til den afholdte prest. Det var ganske vist den mest omfattende ofring som har fundet sted i vor gamle ærværdige kirke. Per Flak blev ikke svært gammel; han var kårmand, han havde delt sin gård mellem to af sine søner, så fikk han et slemt sykdomstilfælde og lægen sagde at det eneste som kunde redde hans liv var en operation og den måtte foretages straks. Det vilde Per ikke, han vilde heller dø hel og holden, som han da også gjorde; det var om høsten 1885. Hans efterkommere lever den dag i dag på gårdene der.

I året 1803 kjøpte Jon Olsen Løvset, gården af Bynæssets Kirke. Før var han bygselmand eller leilænding. Denne Jon Løvseth hadde en bror som hedde Lars og denne skulde være en

kjæmpekar. Jeg har hørt av folk som har kjendt ham at han skulde ha ophold af gården på grund af at han ikke var rigtig vel utrustet eller forvaret i sin øverste etage og foruten sin ualmindelige styrke, skulde han være en storæter og en storsover. Til arbeide var han ikke meget villig, men var det et skippertak om at gjøre da var han ikke uvillig. I den tid var det almindelig skikk og bruk at alle som boede ved sjøen, drev med fiskeri; når det led udover til Kundelsmesse, så skulde også karerne på Løvseth ut til Halten på fiskeri. Så var det engang det var om at gjøre at få fembøringen ut af nøstet i en fart, vinden var god og den måtte ikke blæse uten at benyttes; karerne skulde jo på fiske. Lars blev spurt om han vilde være med å sætte ut fembøringen og det vilde han. Nu var det så at karerne hadde snakket om det at de hadde lyst til at prøve hvor stærk Lars virkelig var og nu vilde de se om han kunde greie at få fembøringen ut af nøstet og på sjøen ved egen kraft, når bare de andre holdt båten så den ikke væltet. Så strøk da en flok sterke karer til sjøen, nøstdørerne blev åpnet på vidt gap og alle mand stillet op langs båtens sider; så sa gården eier: kanskje du Lars vil stille dig fremom stevnen og så skuver du. Lars var i godlaget og gjorde som det blev sagt. Så grep alle mand fat i båten, hurravi å ho! Karerne nikket og blinket til hverandre men fembøringen begyndte at røre på sig, den gled først sagte men med mer fart efterhvert og stoppet ikke før den fløt på vandet. Siden spurte de hverandre sådan i mindelighed, to du ti nåkka du? Nei eg to it ti nåkka.

Så blev det da til en kjendsgjærning at Lars hadde bestået prøven som en kar. Dette om Lars Løvseth er mig fortalt af en af dem som var med og satte ut fembøringen og historien må således ikke betraktes som en skrøne, i særdeleshet da dette lille opsæt vistnok er det eneste som er skrevet om kjempen på Løvseth.

Jørgen E. Løvseth

DA DET BRANN PÅ BOSBERGAUNE. EI PINSTINATT PÅ BYNESET.

AV KRISTOFFER HAUGUM

Det var ein fin sommarkveld, faktisk Pinstikveld i 1957 at det var dansarfest i ungdomshuset Vonheim, med gamle og unge omeinannan. Det var sånn på den tida. To Berg og to Strand stod for musikken, og stemninga var god.

Ved midnattsleite var Anders og Oliver ut ein tur for å forfriske seg. Da fekk dem sjå at d rauk over husa på Bosbegaune. D måtte da væra brann!

Inn i lensmannsveggen.

Han Anders hiva seg på sin Tempo 125 cc og rasa nedover veien for a varsku lensmannen. Det var unnabakk og god fart. Svingen inn åt lensmannshuset var heller krapp, så Anders brasa mot veggen. Lensmann Toset kom ut og lurte på ka som sto på. – Det brinn på Bosbergaune, ropa Anders. Toset'n hiva seg rundt, og inn for å ring åt brannvesenet. Kollisjonen med husveggen vart det itj nå meir snakk om, det var itj så stor skade, heller da. Toset var snart på veien oppover med Folkevogna si.

Han Oliver ropa ut i festsalen at det brinn på Bosbegaune. Det vart bråstopp med musikken og dansen. Konrad husfar, alltid plikt-oppyllande, hadde ofte problem med å få ut de siste festdaltakarane frå lokalet, men denne kvelden rasa alle ut for å kom fortast muleg oppover for å sjå på brann. D var vel ein km dit. Tor hadde ein 1,5 t. Blitz lastebil, og den var fort fylt opp med folk. Ole melhusbygg hadde ein større lastebil. Olav Oppigard hadde hatt kurs i Sivilforsvaret, så han beordra at berre karane skulle med, for å hjelpe til med sløkking. Kvinnfolka fekk ta føtende fatt.

Krestafor spøla oppåt hus.

Krestafor fekk omsider start på sin BSA 125 cc, og rasa oppover dalen. På den tida hadde dem retta ut veien oppover dalen. Krestafor kjørte gammelveien, men oppi der var det planert så han møtte ein mæl. Han ga berre på litt ekstra gass, og skaut opp mælen. Oppå kanten hamna han på ein nybrodda åker, som han spøla over oppåt husa. Ingen grunn til å dvele med litt ureglementært skjøring i ein sånn alvorleg situasjon.

Noen hadde komme med handpumpa frå Hoema, men den var d lite månn ti. Jon B, brannsjef, som var i brøllopp i Mebygda, var alarmert og beordra bror sin, han Eivind t å hent motorsprøyta på Oplandom. Alt det der tok tid, men folk gjorde ein stor innsat, de sprang med vassbøtter som de fylte frå ein dam, ca. 50 m unna. Ein mebygding og Krestafor bar ei 40 liters spann mellom seg. På halvveien vart dem så tørst at dem sette ned spanna og sløkte tørsten frå baklomma. D hasta vel itj så gæli med denne brann-sløkkinga. Huset som brann var ei masstu, som sto i utkanten av tunet, itj langt frå de andre husa.

Sløkt med mjølk.

D var ein ulmebrann, itj så mykje flamar enno, men masse røyk. Reknskapsfører Eriksen, frå Hitra vart var at ei katt mjaua inni huset. Han reiv opp døra for å slepp ut katta. Utom døra sto ei mjølkspann t avkjøling i ein stamp. Eriksen kylte mjølka gjennom døra, d gjer vel ingen umonn tenkte han, og med det samme smatt katta ut.

Etter kvart kom motorsprøyta på plass attmed

dammen. Ein mebygding var uvanleg aktiv og skulle koble på brannslangen. D var hektisk, og i forfjamselsa kasta han koblinga uti dammen, men han tok ansvar og dykka etter koblinga, så ei stund var d berre slipset som flaut oppå vatnet. Krestafor og Håkon kjørt ut brannslangan med motorsykkel, d var snåpast det.

Ut med magasinkomfyren.

Olav Oppigard, han med kurs i Sivilforsvaret skulle organisere sløkkinga, men d var itj så greitt. Det var mange som på eiga hand gjorde ein stor innsats. Farmor satt barnevakt med to små og vart skikkeleg skræmt da masse folk strømmen inn i huset og sette igang med å bære ut alt muleg frå husa for å berge det frå flammene i tilfelle brannen skulle spreie seg. De bar ut alt laust, lenestola, sofa, kjøkenvara, ein magasinkomfyr, kjøleskap og eit brett med egg. D vart plassert på åkern nedafor husa.

Sjølfolket var i Vorseta da dem fekk melding om brann. De mått berre drekke ut og hive seg på syklane og kom seg heim fortast muleg. Knut kom etter med traktor, d var da han bestemt seg for å kjøp ny traktor me høgger.

Etter kvart fekk dem start på motorsprøyta og trykk på brannslangen. D var mange som ville

være slangefører. Knut, ein kraftig og resolutt kar i sin beste alder hadde eit fast grep på slangerøret, så da Jan villa ta over fekk han strålen i fronten så han hamna på ryggkulen. Moaguten kom seg opp på taket på masstu me ei øks for å hogg høl på, så strålen kunne settast inn der. Men innafor var d eit underloft og noen tyrullar, så der var d stopp. Han datt forresten ned og uheppa seg med øksa, men d var itj så alvorleg at han trong dokter.

D var fare for at brann skulle spre seg til trehusa som sto altfor nære. Toset beordra derfor oppsetting av brannsegl, og ba Håkon og Tor om å få dyra ut tu fjøset, viss d var noen. Der var d noen kalvar og to grisar, og de ville slett itj ut. Håkon og Tor var handfaste karar som fekk lempa ut kalvan, verre var det med grisan, de var vanskeleg å få tak på, og insiterte på å komme inn igjen. Døra vart stengt, men grisan såg at låvdøren sto åpen, så de sprang inn på låvbrua. Der var det ingen retrett, så i bataljen hamna dem utfor brua og ned i det tomme stålet så det klask. Dem skreik fælt, men had seg opp og sprang. Dem kjent vel røyklukta og var redd for at fleske dere skulle bli svidd.

Dugnad på sitt beste.

Toset og brannfolka fekk etter kvart situa-

Illustrasjon av Wilfred Hildonen.

Gjengitt med tillatelse fra Åsmund Snøfugl i Avisa Gaula.

sjonen under kontroll. Det vart forresten aldri noen skikkeleg brann, men d var kollosalt med røyk. Masstu sto fortsatt etter at operasjonen vart avslutta. Mange hadde gjort ein stor frivillig innsats med brannsløkkinga, dugnad på sitt beste. Bjarne Smed flira åt sønene sine som gjekk inn for jobben med liv og lyst, nattetiders.

Lensmannen avrunda det heile med ein prat med Ola Stø'n, som sa at d her kunna gått rekti gæli vess det itj ha vore så mutjy fullt folk t å hjelp t. Toset bar itj emot 'om på d.

Verre var d nok for dem som Pinstida'n måtte få inn grisan og kalvan. Jon Stene, husbonden var ein habil mellomdistanseløpar, men med å fange vårkåte kalvar, som hadde fått smak på friluftslivet var det mest spørsmål om sprint. Med grisan likna d mest på krokfot. Ein storjobb var d også å bære inn alt som sto utover. Noen småskadar var det vel også.

Krestafør, ein mebygding og Moaguten tykt at d var tidleg å avlutte, og formen var så fin. De hadde hørt at på Endom var d ei framandtaus frå Ranheim, så der var det kanskje muleg å forlengje kvelden. Derfor sette de i vei, tri på ein motorsykkel. Det var nok ingen promillekontroll denne natta, men tri på ei motor-sykkel var itj bra, så dem gjord ein stopp på Moa, tanka og supplerte med ein traktor.

Dem kom fram på Endom, men for seint. Anders, han med Tempo'n var allerede i senga åt framandtausa. Der var det berre harmoni. Dem innsåg bomturen, men best var d kanskje at d gjekk som d gjekk, for Anders vart gift med framandtausa seinare.

Karane oppsumerte med at d hadde vore ei livlat og minnerik Pinstinatt på Byneset.

FOR 100 ÅR SIDEN

DAGBOK FOR JOHANNES UTNESS PÅ DRAGJEN SØNDRE - FORTSETTELSE FRA 1918.

AV KNUT OLAV AASEGG

Direkte avskrift fra håndskrevet dagbok funnet på loftet i gammelstu i Dragjen høsten 2013. Johannes begynte å skrive i dagboken i august 1914. Hans søster Randi fortsatte skrivingen etter at han ble syk og døde. Johannes er født i 1889 og døde i 1949. Han drev landhandel i Dragjen søndre. Se mer om familien og gårdens historie i Byneset bygdebok bind 1 side 203-205. Avskrift fra dagboken er utført ordrett av Knut Olav Aasegg, med tillatelse fra Johannes sin brordatter, Ingeborg Utness.

Dragen den 3/1-1919.

Nu maa jeg skrive lit i dagboken igjen. Julen med alt det forutgaaende stræv er nu gaat og vi er kommet 3 dage ut i et nyt aar. Arbeidet til

julen har i aar vært besværligere end før. For det første har det vært lite at faa fatt i og det man kunde ha faat har det ogsaa vært vanskelig at faa tak i. Heldigvis har ikke kulden vært stræng før jul og vi hadde heller ikke meget sne, bare saavit det var slædeføre, saa tiden gik fort likevel. Bekymringsfuld var den dag - for "Spansken" graserte slæmt her ute. Folk laa syk alle steder. Paa somme gaarder laa hele familjer. Men den var ikke saa ondartet her som mange andre steder. Kun nogen faa døde av sykdommen. Nu hører vi ikke om flere nye tilfælder og vi faar haape at den ikke tar sig op igjen.

Vi var paa Apotheket allesammen søndag før jul. Johan og Karen Nedremule var ogsaa der.

Karen Skogstad ogsaa. Jakop Nedremule hadde gebursdag og Frk Skogstad ogsaa - hun spanderte en fin kake efter "saadde". Vi fik god og meget mad i lange baner.

Det har ikke vært nogen fremmede hos os, naar untages at Bernhard og Jakob har vært hjemme. Det er meningen at Aasta og Aslaug skal komme hit til Randi idag.

Vi har iaar i julen spilt meget. 2den juledagskveld var vi i "Folkvang". 4de juledagskveld i Byvikens bedehus. Etterpå var vi hos lærer Rye og fik beværting. 5te juledagskveld spilte vi paa basaren i "Folkvang". Nu husker jeg ikke mere -

Johannes Utness

Dragen den 19/2-1919.

Nu er det over 1,5 maaned siden jeg skrev i dagboken og da kan det vist ikke være for tidlig at notere det som hukommelsen frembringer.

Januar maaned er nu gaat og vi maa som om den, at den har vært god, mild, uten vind, sne og kulde. Nu har vi kommet langt ut i februar og naar den maaned er gaat os forbi, så skal vi ikke grue os for de andre maaneder, for da blir det lang dag, solen kommer høiere paa himmelen og sender os sine varme straalere, sneen smelter og om ikke længe saa har vi vaar med fuglesang, bækkesus, grønne trær og overalt grønne jorder. Da blir det nyt liv i naturens stille taushet, da vokner alt til liv, som har ligget livløst. Jordens høieste skapning, mennesket, vokner til mot og styrke, for atter at ta fatt på det arbeid som skal bringe den mest mulige fordel. Siden sidst jeg skrev har jo alt godt saa stilt og rolig, ingen sykdom av epidemisk art, men allikevel har dog denne tid ogsaa sine minder. Vor gode sogneprest Thomter med fam. flyttet fra bygden torsdag den 13. februar. Han flyttet til "Skoger prestegjæld" hvor han skal virke som sogneprest og hvor hans frue længtet for at komme. Han hadde meget gods, flyttegods, og det voldte ham meget besvær og stor utgift at flytte. Det var ca. 30 hester, lass, som

kjørte forbi her. Han skulle reise med toget. Saa er vaar gode Thomter reist og mange minder knytter sig til ham. Hans minde vil længe leve på Byneset, og at han var avholdt viser det store offer som han fik naar han holdt sin avskedspræken, der indkom til ham ca 1000 kroner.

Denne dag er ogsaa en mindedag for os, idet Johan Lykken var her og kjøbte av os en ko til slagt. Kristoffer var utover til Johan Lykken med den paa formiddagen, det var a "Engeland" som vi måtte skille os med denne gang. Da hun kalvet var kalven hennes død, og hun vilde ikke melke nogen ting efter kalvingen, en halv liter fik vi av a morgen og kveld og da var det ikke lønsomt at ha a.

Nu er kl. 10 aften og mor sitter og binder paa en labb til mig. Randi sitter og rækker op gamle hoser, hun tænker vist paa strikking. De andre er nede paa Nedremule.

Han blaaser litt ute nu, men ikke meget. Saa maa vi si slut for i aften og gaa og lægge os.

Johan Larsen Utness

Dragen lørdag den 22de februar 1919.

Idag er det et straalende veir, men dog litt koldt og ogsaa litt vind. Det er idag første dagen solen skinner over fjøstaket og ind i stuen, saa det er en merketsdag for oss. Mor har gaat på Apotheket nu. Kristine ringte op at hun måtte komme nedover paa etter-middagskaffe, og hun maate gaa om Karen Nedermule og ta hun med sig nedover ogsaa. Randi har vært hos Karen Lykken og hjulpet hende at sætte i litt deig til ringer - hun skal senere hjelpe hende og bake. Det skal være lag i "Folkvang" ikveld, vi faar da antagelig smake Karen sine ringer - det er nogen ungdommer her omkring som har slaat sig sammen. K. Stene, K. Mule og jeg skal spille. Det er nu det fineste slædeføre og det er en stadig kjøring av bønder og drenggutter, og leidkarler op og ned Karl Johan.

Johannes Utness

Sørdragen den 23de februar 1919.

Maa nu notere litt om denne dag ogsaa. Det er idag skirend i "Graakallen" og det er nogen gutter herifra som har gaat opover for at se paa rendet. Det er vist ingen fra Byneset som deltar i selve rendet. Det er idag et fint veir og et godt skiføre er det ogsaa, litt vind er det, men den kjændes vist ikke naar en kommer i høiden. Idag er det foresten endnu bare rolig, kl. er nu 1 et em. Ungdommen ligger vist for det meste endnu, det var ball i ungdomshuset i gaarkveld og ballet sluttet først i 5-tiden. Paa ballet var mange folk, ca. 100 - hundrede mennesker var indbudt. De som arangerte spanderte kaffe og melk, brød maa hver især holde sig nu - da vi enda ikke er overkommet rasjoneringen. Ikveld skal det være losjemøte, men jeg tror ikke det blir noget - da de fleste vistnok kjender sig litt slapp idag.

Johannes Utnes

Dragjen den 4de mars 1919.

Idag er det et avveklende veir. I formiddag har det vært en forrykende storm med snekave, vi har neppe set husmelle. Naar vi tar i betragtning at det snedde endel igaar eftermiddag, saa kan en og hver skjønne sig til det forhold som vil oppstå ved en saadan storm. Det er ikke noget slædeføre med skik paa enda, for efterhvert som det kommer nogen sne saa blaases den bort av stormen. Men nu har han plutselig forandret. Stormen har stilnet og solen skinner varmt og blitt til os.

Det var sidste søndag fest i "Folkvang". Der var en hel del mennesker. Spelstykket "Aandelige klenodier" oppførtes og høstet stormende bifald.

Det er idag den saakalte feittirsdag som man kalder det, og vi har idag spist rømegrøt til middags. Vi faar nu arbeid i at maake ut al den sne som har blæst ind i husene allesteder av stormen.

Johannes Utness

Sørdragen den 5/3- 1919.

Idag er det en mindedag for os. Vi har iddag slagtet purken vores. Andreas P. Mule slagtet den. Kristoffer og jeg var medjælpere. Blev ferdig til middags med slagtingen. Til middags hadde vi ferskfisk. Vi kjøpte igaar en "Lange" av Lars Volden, som han hadde faat paa linen - den smagte fortræffelig. Hadde saftgrøt til des-sær.

Det er nu idag det bedste veir som tænkes kan, solskin og flere graders varme. Jeg tænker nu at ta mig en tur ned til sjøen at se hvordan det staa til med garnene. De er antagelig fuld-blaast av sne - den forrykende storm som vi hadde i gaar foraarsaket mere sne ind i husene end utenfor. Mor holder paa at rengjøre tarmene av purken, mens Randi saumer sammen et par sokker som hun har strikket. Marit vasker kjøkkengulvet.

Johannes Utness

Sørdragen den 13/3-1919.

Det er ogsaa idag det samme godveir som sist jeg skrev i boken. Vi har solskin og det fineste veir og føre. Det er nu en stadig trafik efter veiene av kjørere og gangere. Vi har nu satt ind vævstolene. Randi holder paa at træ skeen nu saa det blir ikke længe før vævningen begynder. Mor holder paa at spinde paa rokken sin - hun maa nu holde paa skal hun greie at skaffe det garn som skal indbæres i væven. Det har nu været et par dages rengnskapskurs i Spongdal skole. Det blir fire dage til efter helgen. Det er mange deltagere i kurset. Jakop Apoteket er ogsaa med, det er i det hele 26 stk saa det er fult belæg. Det er agronom Grande som er lærer paa kurset.

Søndag den 22de mars skal losje "Stein" ha basar - jeg fik igaar fatt paa Hr. Johan Tiller, Trondhjem til at underholde.

Johannes Utness

Søndag den 30/3-1919.

Vi maa jo sige at vi har et ggodt veir idag ogsaa, men det er jo litt graatt av sig. Solen for ikke skinne, for et skylag som ligger rundt om himmelhvelvingen. Vi har nogen snefnogg dog ikke mange. Men det ser næsten ut til at bli regn. Det har nu vært saa lite regn i den sidste tid at mange folk er vasslaus. Dette er slemt baade for dyrene og for de folk som skal skaffe det vaate. Idaag er det søndag - ikke præken ved kirken her, for det var forrige søndag. Det er nu presten i Selbo og presten i Børsa som præker her hver 14 dag, forholdsvis Riser og Breder. Jakop og Johan Volden er paa Strinda paa tærrengskytning idag. Nogen stykker paa Leinstranda og deltar i haapløp.

Jeg skal gaa mig en tur ned til sjøen nu. Mor til Hesthagen, vi skal slaa følge.

Johannes Utness

Onsdag den 2/4-1919.

Idag maa jeg ogsaa skrive i dagboken. Vi har idag et frygtelig veir, med storm og snedrev og det saa voldsomt som vi ikke har hatt det før i vinter. Paa formiddagen var veiret værst, det var ikke folk at se, men i eftermiddag lidt likere, saa vi kan se en kjører nu og da og likeledes nogen gangere. Jakob K. Nedermule og frue har vært i byen idag, de kom tilbake nu, vi saa dem kjøre ned Toregaten i trav. De har visst vært i byen og solgt ægg, jeg anbefalte dem Mikalsens kafè, men hvorvitt de solgte æggene der eller ikke har jeg ikke greie paa endnu. De hadde ogsaa med en kalv. Marit og Leif er paa Apotheket i dag. Igaar hadde vi det fineste veir, jeg var ned til sjøen og satte smaagarn, men paagrund av det snefok som har været idag har jeg ikke faat dem op, de staar fremdeles og fisker til grundmarken. Haaper det maa bli godt veir imorgen, saa det kan bli ferskfisk til middags.

Johannes Utness

Søndag den 13/4-1919.

Har idag det fineste vaarveir med solskin og varme, sneen smelter og det er vaar i Norge. Det kan endda ta nogen dage før sneen er helt vækk, men vi haaper paa stadig godveir og da varer den ikke længe. Paa forrige side staar skrevet om at jeg satte smaagarnene - jeg fik dem ikke op før fredagsmorgen. Fik da 4 hyser og 1 liten torsk paa dem, grundmarken hadde ingenting tat. Jeg tænker mig til byen ikveld, baaten kommer ikke paa Hylla før i 1/2 9-tiden, saa vi kommer ikke til byen før sent kveld.

Det er meningen jeg skal ha med nogen ægg til Jonetta og til Mikalsens kafè. Det er enda maximalpris paa ægg. Vi har nu fortiden ikke mange høns, og som rimelig blir det heller ikke saa mange ægg.

Johannes Utness

Sørdragen den 27/4-1919.

Maa ettersom det er søndag nedskrive nogen ord. Vi er nu overkommet påsken, en god tid. Bernhard, Jakob og Harald var her da. Jeg var med og kjørte Bernhard til Esp 2den paaske-dag, han skulde spille i Verdensteatret kl. 8te om kvelden. Harald og Leif reiste med "Gulos". Leif var paa Apotheket han. Var fest i "Folkvang" 2den paaskedagskveld. Jakob, jeg, Niklaus, Kristen og Halvdan Høyem spilte. En hel del Børsværingar var paa festen, som var stemningsfuld.

Vi har nu et storartet veir om dagene, saa enkelte har begyndt at gjødsle engene - og det blir vist ikke længe før vaaraannen er i fuld gang nede ved sjøen. Jeg har idag vært nede paa Apotheket, var ogsaa paa sjøen og saa om et garn jeg hadde staaende, fik 2 smaa hyser. Blev indbudt paa rømegrøt paa Apotheket.

Johannes Utness

Dragen den 2/6-1919.

Vi har nu en tid utover hatt det fineste vårveir,

saa vaarånnen har godt fort og lett. Alle er nu færdig med den og har begyndt saa smaat at tænke paa myra. Vi satte potteterne fredag og lørdag, ca. 12 à 13 tønder tænker jeg. Vi har nu igjen at stelle til næpen. Lørdag var jeg i Ole Bodsbergs og Gunhild Stenes bryllup og spille. Hele orchestret, saa nær som Jacob var der. Jacob er for tiden i "Lofjorden" paa vakt. Vi kom dit i 6 tiden men blev ikke spilt nogen ting før kl 10. Vi sluttet i 2tiden og da var omtrent alle jesterne reist. Det var et stille og rolig bryllup.

Nu har vi faat en periode med kold vind og regn - saa fortiden er det ikke mening i at tænke paa noget vaararbeide. Mor har vært daarlig en maanedes tid, men hun er litt likere nu, har hatt det i hele kroppen, og utslet paa hænderne.

Johs Utness

Dragen den 15/6-1919.

Idag er det søndag og jeg maa benytte anledningen til at skrive litt i dagboken. Det har i de sidste dage vært et surt og tildels koldt veir, igår regnet det slig at det var ikke tale om at arbeide ute. Idag har vi det fineste veir igjen, med solskin og stærk varme, græsset voxer og det ser bra ut med forveksten, akrene har ogsaa kommet sig endel, men staar enda litt tilbake. Poteterne braadder endnu ikke i almindelighet, kun paa enkelte steder. Nu har vi middag og Randi har kocht lax til middags. Jakop Nedremule er ogsaa. Vi skal nu til at spise og haaper laxsen smaker godt. Jeg har vært nede i bjerga en vending, fandt litt sangthansgull. Denne blomsten er meget sjelden og blir derfor ogsaa meget agtet.

Johannes Utness

Johannes Utness skrev ikke så mye i sin dagbok i 1919. Derfor tar jeg i tillegg med den ene siden Jakob Kristoffersen Nedremule (1865-1943) skrev i sin dagbok for 1919.

Jakob er onkel til Johannes Utness - bror til Johannes sin mor. Jakob var driftig gård-bruker,

spellmann og kordirigent. Det hører vel med til historien at han segla fra Nedremule til Stadsbygda for å dirigere kor. Det var der han traff sin framtidige kone Kristine Lauritsdatter Bliksås.

Jakob Kr. har en sønn som også heter Jakob (1905-2003) som tok over drifta av gården Nedremule etter sin far da han døde i 1943.

Jeg har fått låne 2 dagbøker etter Jakob Kr. Nedremule av John Olav Risstad som nå eier gården Nedremule (Apoteket). Han har gitt tillatelse til å gjengi deler av dagbøkene. Se forøvrig mere om gården Nedremule (Apoteket) og slekta der på sidene 184 - 187 i bind I av Byneset Bygdebok.

Knut Olav Aasegg

Fra dagboken for Jakob Kristoffersen Nedremule.

Søndag den 12te Januar 1919.

Nu har vi feiret jul. Alle friske her. Godt veir og godt slædeføre. vakkert juletræ havde vi også. Nogle fremmede her hver dag, så det var rigtig morsomt især for de små. Efter nytår har det været megen søndenvindstorm og noget koldt. Isarbeidet ved mejeriet er færdigt. Den 10de sistleden var Halfdan Høiem her og indsatte telefonapparatet. Nu er da telefon i orden og kan spare mangen umag. Vi har og længe ønsket at få den i huset. Sneen er nu borte og bare isskorpe igjen efter veien så vogn må nu benyttes. Jenny har nu ligget syg i 3 dage. Det er halsen som er hoven og dygtig belæg indvendig. Høi feber før men feberen er lidt bedre i dag. Antagelig er det den "spanske". Håber dog det må gå bra. Mange syge på Bynes også nu.

Jakob K. Nedremule

FAR OG DATTER GIR HYLLEST TIL NORGE

KJENT DIRIGENT, KOMPONIST OG FIOLINIST MED RØTER FRA BYNESET.

«Til Norge går vår hyllest. Det er et vakkert land, en Nordens perle prydet med fjorder, fjell og vann.»

Slik lyder de første ordene i en ny nasjonalhymne.

I forbindelse med grunnlovsjubileet i 2014 utlyste Stortinget en åpen sangkonkurranse. Den 87 år gamle dirigenten, **Arnulv Ingar Hegstad** og hans 56 år gamle datter, **Toril Karstad**, samarbeidet om sangen «**Til Norge**», som sitt bidrag til konkurransen.

Sangen ble fremført av Akademisk Kor-forening på Vår Frelzers gravlund, ved Henrik Ibsens grav, under 17. mai-feiringen i 2014. Hegstad dirigerte selv dette koret i 49 år. Det var et stort øyeblikk for de to da sangen ble fremført.

Musikeren.

Arnulv er født og oppvokst på gården Hegstad søndre på Leinstrand.

Det ble tidlig klart at han var et talent på fiolin. som ung ble han kjent med fela gjennom sin eldre bror Oddvar. Han fikk undervisning på instrumentet hos Eldar Haram og Arne Stoltenberg i Trondheim. Han var fiolinist i Trondheim Symfoniorkester og Trondheim Kammerorkester fra 1948 til 1949.

Så flyttet han til Oslo og begynte sine studier på Musikkonservatoriet og Universitetet i Oslo fra 1949-1952. Det var fiolinist han helst ville bli, men fikk muskulære problemer i venstre skulder så han måtte ta et par års pause med fela. Han studerte direksjon i flere år hos Odd Grüner-Hegge som da var dirigent for Oslo Filharmoniske orkester.

Dirigenten.

I 1953 vant han Filharmonisk Selskaps dirigentkonkurranse. Året etter debuterte han som dirigent med Oslo Filharmoniske orkester. Denne konserten var Ingrid Bjoners første store solistoppgave; Händels oratorium "Judas Maccabeus". 1956 fikk han et stor stipendium og studerte i Holland og Tyskland, bl.a. med Dean Dixon. I to somre fulgte han bl.a. den store franske dirigenten Albert Wolffs kurser i Hilversum.

Wolff var den gang sjefsdirigenten for Pariseroperaen.

Han utmerket seg raskt som en utmerket dirigent, og allerede i mars 1957 ledet han forestillinger av andre akt av Svanesjøen på Nationaltheateret i regi av Norsk Opera-selskap, med den engelske ballettdanseren, og den interna-

Arnulfs aner fra Byneset og Leinstrand:

Arnulv Ingar ble født på gården Hegstad søndre på Leinstrand den 26. desember i 1926, og døpt i Leinstrand kirke den 14. april i 1927. Arnulv giftet seg i 1952 med Oddveig Kregnes fra Heimdal. Datter av Anna og Martin Kregnes. Martin var skolestyrer på Breidablikk skole fra 1931. Arnulv og Oddveig fikk 3 barn: Toril f. 1957, Audny f. 1960 og Magne i 1963.

Foreldre:

Arnulv sine foreldre er Ivar Torgersen Hegstad, f.1888, gårdbruker på Hegstad søndre. Ivar gifta seg i 1913 med Anne Marie Sivertsdatter Blækkkan fra Strinda, f. 1888.

Ivar og Anne Marie ble foreldre til 9 barn, der **Arnulv Ingar** er den yngste.

(Arnulvs morfar, Sivert Blækkkan ble ansatt som organist i Tiller kirke da han var 17 år.)

Besteforeldre:

Arnulv sin bestefar var Torger Iversen Skjetlein, f. i 1843 på Skjetlein østre, "Iversgården". Han kjøpte gården Hegstad søndre på Leinstrand, og gifta seg i 1883 med Oline Olsdatter fra Mjøsetgjerdet på Byneset. Hun er født i 1854.

Oldeforeldre:

Torger Iversen Skjetlein sine foreldre er: Sigrid Torgersdatter Gaustad, f. 1811 på Gaustad Schadestu på Byneset, og Iver Olsen Høyem, f. 1810 på Høyem Prestegard på Byneset. De ble gift i 1839.

Oline Olsdatter sine foreldre er: Ingeborg Olsdatter Fallan, f. på Fallan, Fallgjerdet i 1825, og Ole Pedersen Muleplass, f. i 1831 på Høyem Prestegard Lillemyr. De var ikke gift.

Tippoldeforeldre:

Sigrid Torgersdatter Gaustad sine foreldre er: Torger Eriksen Gaustad, Schadestu, f. 1765, og Guru Olsdatter Nypan, f. 1774. De ble gift omkring 1799.

Iver Olsen Høyem sine foreldre er: Ole Sivertsen Leinum, f. 1768. Han kjøpte gården Høyem Prestgard i 1794. Han giftet seg i 1794 med Karen Iversdatter Skjetlein, f. 1769.

Ingeborg Olsdatter Fallan sine foreldre er: Ole Arntsen Fallgjerdet, f. 1778, og Ingeborg Olsdatter Haug, f. 1796. De giftet seg i 1825.

Ole Pedersen Muleplass sine foreldre er: Peder Olsen Fallan, f. 1809, og Berit Olsdatter Multangen, f. 1807. De gifta seg i 1838.

sjonale stjernen Margot Fonteyn som gjest.

Sammen med Filharmoniske selskaps orkester ledet han det store verket "Carmina Burana" av Carl Orff, som var en første-oppførelse her i Norge. Verket er en scenisk kantate, med tekster fra et middelaldersk kloster i Bayern.

I 1955 overtok han som dirigent for Akademisk Korforening etter Thomas Bech. Arnulv beholdt denne stillingen helt til 2003.

Han ble også fast dirigent for Cæciliaforeningen i 1977, og beholdt denne stillingen til 2008. Oratoriekoret Cæciliaforeningen er et blandet kor med sete i Oslo. Koret ble startet i 1879 av Thorvald Lammers, under navnet Kor foreningen. Navnet ble i 1902 endret til Cæciliaforeningen, etter kirkemusikkens skytshelgen St. Cecilia. Cæciliaforeningen fremfører hovedsakelig kirkemusikalske verker med orkester, og regnes som Norges eldste oratoriekor.

Med disse korene har Arnulv innstudert og ledet et stort antall oratorier, pasjoner og messer, av Johan Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel, Felix Mendelssohn-Bartholdy og mange andre. Han hadde også mange store norske verk, bl.a. av David Monrad Johansen, Arild Sandvold og Johan Kvandal.

Arnulv var musikk lærer ved Sagene lærerskole fra 1952 til 1956, og ved Oslo lærerhøgskole fra 1966 til 1970. Han ble engasjert som lektor ved Musikkonservatoriet i Oslo i 1970, og var amanuensis ved Norges musikkhøgskole fra 1973, og førsteamanuensis i kor- og orkesterledelse samme sted fra 1975 til 1991.

På 1960-tallet ble han hyret av Frol symfoniorkester som dirigent. Arnulv sin bror jobbet som rektor på Frol ungdomsskole og tok kontakt da Frol orkester ønsket å danne et symfoniorkester. Arnulv jobbet som profesjonell dirigent i Oslo og reiste til Levanger hver andre eller hver tredje helg i 15 år. Han synes det er gledelig at symfoniorkesteret fortsatt eksisterer

Han har ledet flere kor og amatørorkestre i Oslo. Bl.a. De Unges Kammerorkester, 1958-1968. By og Bygdelagsforbundets kor, 1952-1956. Ung Nordisk Musikk kor, 1970-1974. Akademisk Korforening, 1955-2003.

Arnulv har i perioder vært tilknyttet Det Norske Operaselskap, Den Norske Opera og Norsk Rikskringkasting. Han har dirigert Harmonien i Bergen flere ganger, likeså Kringkastingsorkesteret.

Han har også vært flittig benyttet som lærer i seminarer med kor og orkestre og for dirigentkurs i Norges Korforbund.

Arnulv Ingar Hegstad ble i 1999 tildelt Kongens fortjenstmedalje i gull for sin enestående innsats i norsk musikkliv.

Arnulv spiller på sin egen 85-årsdag, 2.juledag 2011. Han var i starten av sin karriere, også elev av Jakob A. Vingsand.

Komponisten:

Jeg startet denne artikkelen med å sitere overskriften i avisa "Dagen" den 12. juni i 2014.

Melodien er komponert av Arnulv og teksten er skrevet av datteren Toril.

Jeg vil her ta med noen klipp videre fra denne avisa, og fra "Stangeavisa".

Datteren Toril sier: *"Det var veldig viktig for meg at sangen vår skulle fremføres på selve jubileumsdagen. Og jeg håper den vil bli brukt langt inn i fremtiden. Dette er den sangteksten jeg har strevet mest med å utforme. Grunnen er at far allerede hadde skrevet melodien, og jeg måtte skrive inn tekst slik at det passet. Men vi hadde god kommunikasjon i hele arbeidsprosessen. Etter mye bearbeidelser ble det et resultat begge ble veldig fornøyde med".*

De nådde ikke helt til toppen i sangkonkurransen. De konkurrerte mot 50 andre bidrag. Men Norsk Musikkforlag fant sangen likevel interessant og har utgitt notene til mannskor, blandet kor og janitsjar.

Toril, som er spesialpedagog, har også laget en bildeillustrasjon til sangen, der hun viser fram vakre bilder av Norges langstrakte land. *"Sangen "Til Norge" maler et begeistret bilde av Norges natur- og fugleliv, og framhever Grunnloven som en hjørnestein for nasjonen. Refrengnet maner til ansvar for å ta vare på arven fra tidligere slekter - og da menes både skaperverket og verdiene i Grunnloven",* sier Toril Karstad. Sangen og videoen ligger ute på YouTube.

Toril sier videre: *"Både far og jeg var på plass på Vår Frelses Gravlund. Det var gøy å høre urframføringen av "Til Norge". Far sa at det ikke hadde vært så mange mennesker på gravlunden 17. mai de 60 årene han har vært der, 49 år som dirigent for koret".*

Hun måtte revidere teksten noe i ettertid, fordi nye fakta kom på bordet.

Til Norge

Til Norge går vår hyllest!
Det er et vakkert land,
en Nordens perle prydet med
fjorder, fjell og vann.
Vårt Norge er mangfoldig ja,
tenk for en natur
med stille skoger, buldrende
brenning og fossedur!
Opplevelsen blir unik
med høstløv i solvendt vik,
vandring i nordlys i vinterkledd terreng,
kanskje i en hvil i ei kløvereng.

Ref.:

Vi svinger våre flagg, takknemlig
og fri, og feirer dette landet vi fikk
fra gammel tid.
Samtidig slår vi ring om den
arven som vi fikk
fra slekter som kom og gikk.

Vårt landskap er beriket med
fugleliv og dyr.

Ta turen nord til Vardø med
fuglefjell og fyr!

Hør vingeslag i luften! Møt
lundefugl og skarv!

Du verden for en rikdom, den
kysten vi fikk i arv!

Se lomvi i lekker drakt!

Se nise og sel på jakt!

Speidende havørn i myndig majestet,
det er en storslått severdighet

Vi arvet mer enn strender
og fiskerike vann,
i 1814 skapt en grunnlov for
vårt land.

Det var en god forfatning
med makten trygt fordelt;
en hjørnestein nasjonen kan
samles om, fult og helt.

Vi bygger på gammel grunn
fordi den er sterk og sunn.
Eidsvollforsamlingen var en pioner.
Nå er det vi som skal bygge mer!

Litt om Arnulvs datter Toril Karstad:

Hun er lektor, pedagogisk metode- og materiell-utvikler, spesialpedagog, pedagogisk forfatter. Bosatt i Hedmark fylke.

Undervisningserfaring i de fleste grunn-skolefag og språk gjennom en manns-alder. Flerårige utviklingsprosjekter innen systematisk begreps-undervisning og leseopplæring. Utvikling av en stor læremiddelsamling, kalt Fokus, ved hjelp av treårig stipend fra Helse og Rehabilitering. Forskning på Fokus-metodikken i tre år. Toårig førskoleprosjekt med flerspråklige barn - innen begreper, språk og lesing. Privatlærer, konsulent, kursholder. Skriver fagbok om leseopplæ-

ring for Universitetsforlaget. Fokus består blant annet av 77 innspilte språklydsanger på norsk og 25 på engelsk, lange lesestykker, masse oppgaver til sangtekstene, kartleggingsmateriell, språklydhus og talesymboler.

Så vil jeg til slutt videreformidle Arnulv og Toril sitt ønske - at mange kor og orkester vil bruke denne sangen. Det ville glede Arnulv og Toril mye.

Toril og Arnulv 17.mai 2014.

EN GÅTE PÅ BYNESET KIRKEGÅRD

AV TORILL OG KNUT OLAV AASEGG

Flere enn oss har kanskje lagt merke til denne gravsteinen på Byneset kirkegård.

Dette er Fjellsame John Kjeldsberg, født 28. oktober 1869 i Tydalsfjellene, døpt 5. desember 1869 i Meråker kirke. Han døde på Byneset gamlehjem den 5. januar 1955.

Hva slags forhold gjorde at han havnet her på Byneset?

Vi har forsket litt på slekta hans, og ser at han og hans familie har flyttet mye rundt i Norge, som jo er ganske vanlig for samefolket.

John giftet seg med Maria Rebekka Jonsdatter, født 16. mai 1869 i Vilhelmina Norra i Sverige. Hun døde 5. januar i 1955 i Jämtland. Samme dag som sin mann!

At John var same og flyttet fra sted til sted ser vi bevis på når vi ser på hvor deres barn er født og konfirmert:

1. Anna Johnsdatter, f. 6. februar 1904 i Rauland. Hun ble gift i Nidaros Domkirke med Anders Fjällner Renander, født i 1900 i Bykle i Setesdal. Anders gikk på Havik Lappskole ved Namsos.
2. Margrete Johnsdatter, f. 6. april 1906 i Vinje i Telemark, konfirmert i 1920 i Namsos kirke, d. 1986. Gift med Lars Danielsen fra Oppdal. De har bl.a. datteren Elen Larsdatter Danielsen.
3. Kristine Johnsdatter, f. 16. mars 1907 i Meldal, konfirmert 14. mai 1922. Død 5. februar 1958 på Oppdal. Gift med Ola Renander fra Oppdal, f. 21. juni 1903 i Eidfjord, d. 7. mai 1957 i Oppdal. De har sønnen Sigurd, f. 1932 i Oppdal.
4. Nils Johnsen, f. 23. desember 1912 i Rauland i Telemark, konfirmert i 1912 i Namsos

kirke. Han gikk på Havik Lappskole i Namsos. Han døde den 28. januar 1987 i Oppdal. Nils ble gift med Margit Pauline Hansdatter Gorseth fra Oppdal, f. 27. april 1913, d. 3. desember 1969. De har sønnen Hans Elshaug, f. 1939 i Oppdal, d. 2014.

Ved Folketellingen¹ i 1900 bor John Kjeldsberg på gården Bruflaten i Edland som ligger i Vinje i Telemark. I 1910 finner vi familien i Rauland, også i Telemark. Vi ser videre i folketellingene at denne familien også hadde mye tilhold i Gjølmesli i Orkdal og Meldal. Altså reinbeiteområdene i Trollheimen (Trollheimen sijte). De hadde også boplass på et sted som kaltes "Vasslotta" ved Løkken verk.

I de siste årene som reineier, satte John opp et hus i Elgådalen, som ligger i Svahken sijte, Elgå

reinbeitedistrikt. Her bodde John før han kom til Byneset.

På side 144 i Byneset bygdebok bind 1 står det om Kristian Kristiansen (Kjeldsberg) Stengel, f. 1849 i Røros, død på Byneset i 1925. Denne Kristian er jo en gåte i seg selv, og vi finner ingen etterkommere etter ham her på Byneset.

Hvor kom han fra? Er disse to Kjeldsberg-karene i slekt med hverandre?

Før vi går videre må vi bemerke at etternavnet er skrevet feil både i Bynesboka og på gravsteinen til John. I alle kirkebøker, folketellinger og i andre bøker der de omtales skrives navnet uten d - altså Kjelsberg.

Vi ble svært nysgjerrige på disse to karene, og vi begynte å lete etter eventuell familieforbindelse.

Vi må tilbake til John sin far som er Kristian Jensen Kjelsberg, f. 12 april i 1928 på Røros. Det som er forvirrende i disse samefamiliene er at de ofte sløyfet det første fornavnet i dagligtale. Så ved Folketellingen i Selbu i 1865 finner vi denne familien under gårdsnavnet Løvøen i Tydal (i dag Løvøya). Navnet hans skrives da Johan Christian Kjelsberg Stengel, med yrke "hesteskjærer", og merknader om at familien er omflakkende i flere bygder. Ved Folketellingen i 1875 er familien oppført med bolig i "Tydals Fjeld" med 90 rein. I lappfogdens manntallsliste fra 1888, er Kjelsberg ført opp som enkemann med 300 rein i Riastdistriktet, Gåebrien sijte. Vi finner at han ble gift i 1854 med Anne Lisbeth Andersdatter Holm, f. 1830 på Røros. Hun ble kalt Anelisbeth i dagligtale. Men - før han ble gift, finner vi ham i kirkeboka for Ålen som far til **Kristian Kristiansen Kjelsberg**, f. 30. september i 1849 i Ålen, døpt i Røros kirke den 21. oktober i 1849. Mora er "Pige Sara Grethe Jonas-datter Find". **Dette er "vår" Kristian i Finnstu på Spondal.**

Men, litt mer om Johan Kristian Kjelsberg Stengel:

*John med barnebarnet Elen Danielsen ,
utenfor Byneset aldersheim.*

Johan og Anelisbet fikk fire barn:

1. Thomas Kristiansen Kjelsberg, f. 22 mars 1857 i Orkdal, døpt 12. april i Orkland kirke. Han giftet seg med Johanna Iversdatter, og de fikk 10 barn. De tok navnet Haugen til etternavn.
2. Ane Kristiansdatter, f. 1863, døpt 10. mai 1863 i Orkland kirke.
3. Anders Kristiansen Kjelsberg, f. 29. juni 1867 i Orkdal, døpt den 21. juli 1867 i Orkland kirke.
4. **John Kristiansen Kjelsberg**, f. 28. oktober 1869 i "Tydals Fjeld".

Dette er "vår" John K. Kjelsberg - gravsteinen på Byneset kirkegård.

Se om Johns barn helt først i artikkelen.

Det vil si at Kristian Kristiansen Kjelsberg i Finnstu og John Kristiansen Kjelsberg som er

gravlagt på kirkegården er halvbrødre. Kristian er 20 år eldre enn John K. Da er det vel ganske naturlig at den eldste tok hånd om den yngre bror da denne fikk behov.

Vi velger å avslutte artikkelen her. Denne sameslekta med forgreininger har reist vidt omkring i de norske fjell. Og vi er ikke ferdig med å "etterforske" andre familiemedlemmer og ekteskap som ikke nevnes i dette Årsheftet. Dersom det er av interesse blant leserne, kan vi sannsynligvis legge fram en mer fullstendig slektsoversikt i en senere utgave.

Noen av opplysningene som førte til at vi løste denne "gåten" fant vi til slutt i boka "Gåebrien sijte - en sameby i Rørostraktene", av Sverre Fjellheim.

En liten «kuriositet» helt til slutt:

Dette årsheftet blir sendt til trykking på John K. Kjelsbergs 150-årsdag.

John tar en kaffepause under reinsjakt.

Nuelesne dan elmien jissien
vååjnesh saemiej eatneme lea.
Vaeriej duekesne guev telh vaajjah,
våaroen tjielke jaevrieh vååjnoeh.
Dalvesh, vaerieh, vaartoeh, vuemieh
alnadahkh elmeden vööste.
Johkh viltjeldieh vuejtieh sjuvviéh.
Vaartoeh-gaejsieh, spaenjeh njiemesjh
tjåadtjoeh vööste doeterm.

*Langt nord under Store Bjørnen
sakte stiger Samelandet:
Vidde seg bak vidde strekker,
sjø ved sjø hvor øyet rekker.
Lier, åser, snaue rabber
hever seg mot himmelbrynet.
Elver bruser, skoger suser,
stålgrå, steile fjell-nes skyter
mot det ville hav seg ut.*

*Første vers av Samefolkets sang
- på sørsamisk.*

HISTORIEN RUNDT BANKBUSSEN

AV EINAR FOSSEN

Før bankbussen ble tatt i bruk disponerte Byneset Sparebank tre rom i andre etasje på Skjøstad skole.

Formann Andreas Hanger til venstre og bankkasserer Ole Kviseth. Foto: Tordis Håbjørg

Broren til Alf M Anderssen som var forhandler av Internasjonal laste og rutebiler, Frithjof Anderssen som ble Mercedes forhandler i Trondheim.

Dette skiltet var montert inne i bussen..

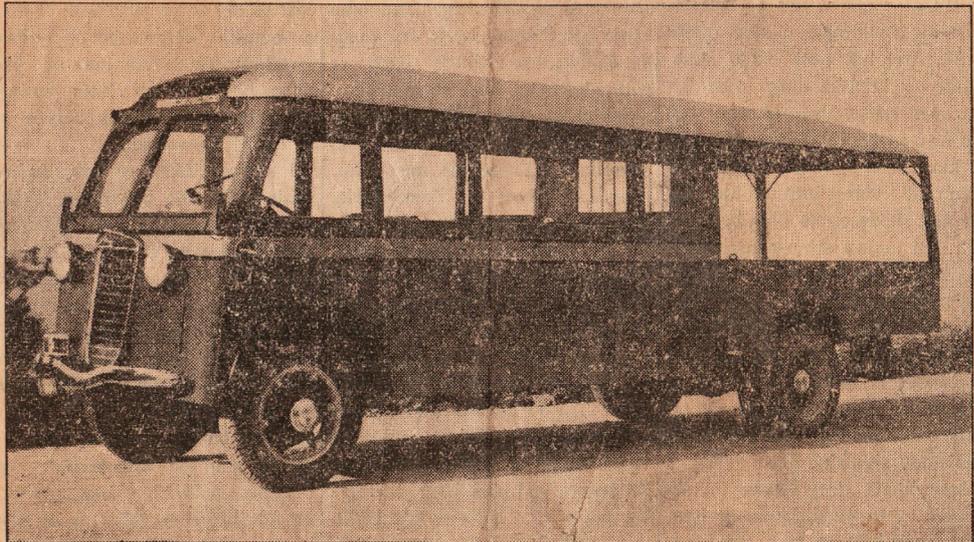
Foto: Einar Fossen

Motor-Trade ble stiftet i 1942 og holdt til i Sunnlandsveien 2 på Nardo siden 1973.

Motor-Trade AS sin historie går tilbake til 1926 hvor Frithjof Anderssen født 23.03. 1900 stiftet bilfirmaet AS Bil sammen med sin venn Helge Guldstensen som "sleeping partner". Frithjof Anderssen sin far og en del av hans søsken drev da Anderssen & Co, som senere ble overtatt av familien Arnstad og omdøpt til ANCO A/S. AS Bil hadde fra starten og frem til 2. verdenskrig mange forskjellige bilagenturer bl.a. Dai-
mond T en amerikansk lastebil. Dette bilagentur

Dagsposten Trondheim Lørdag 29 juni 1935

Fremtidens rutebiltype.

En praktisk konstruert buss med plass for 13 personer og gods.

Bilen skal trafikere Trondhjem—Hanger, Bynesset, for regning av Johan Olsen, Bynesset. — Karosseriet er bygget av Bjarne Berg, Bynesset. Bussen er levert av Alf M. Anderssen, eneforhandler for International laste- og rutebiler. (Av.)

Scannet fra
Bjarne Berg
Karosserifabriks
arkiv

Motor-Trade A/S i Kjøpmannsgata 14. Foto Schrøder digitalmuseum

ble beholdt til langt uti 1950 årene. Fra 1937 fikk AS Bil agen-turet for Daimler-Benz, og de ble da 1 av 5 importører i Norge med Møre og Romsdal og Nord-Norge som distrikt.

Larvik Karosserifabrikk fikk oppdraget med å bygge bankbussen til spareskillingsbanken etter chassis tegning fra leverandør.

De startet med å kappe bort taket og bakveggen på førerhuset.

Så ble det laget til hjelperamme og stål

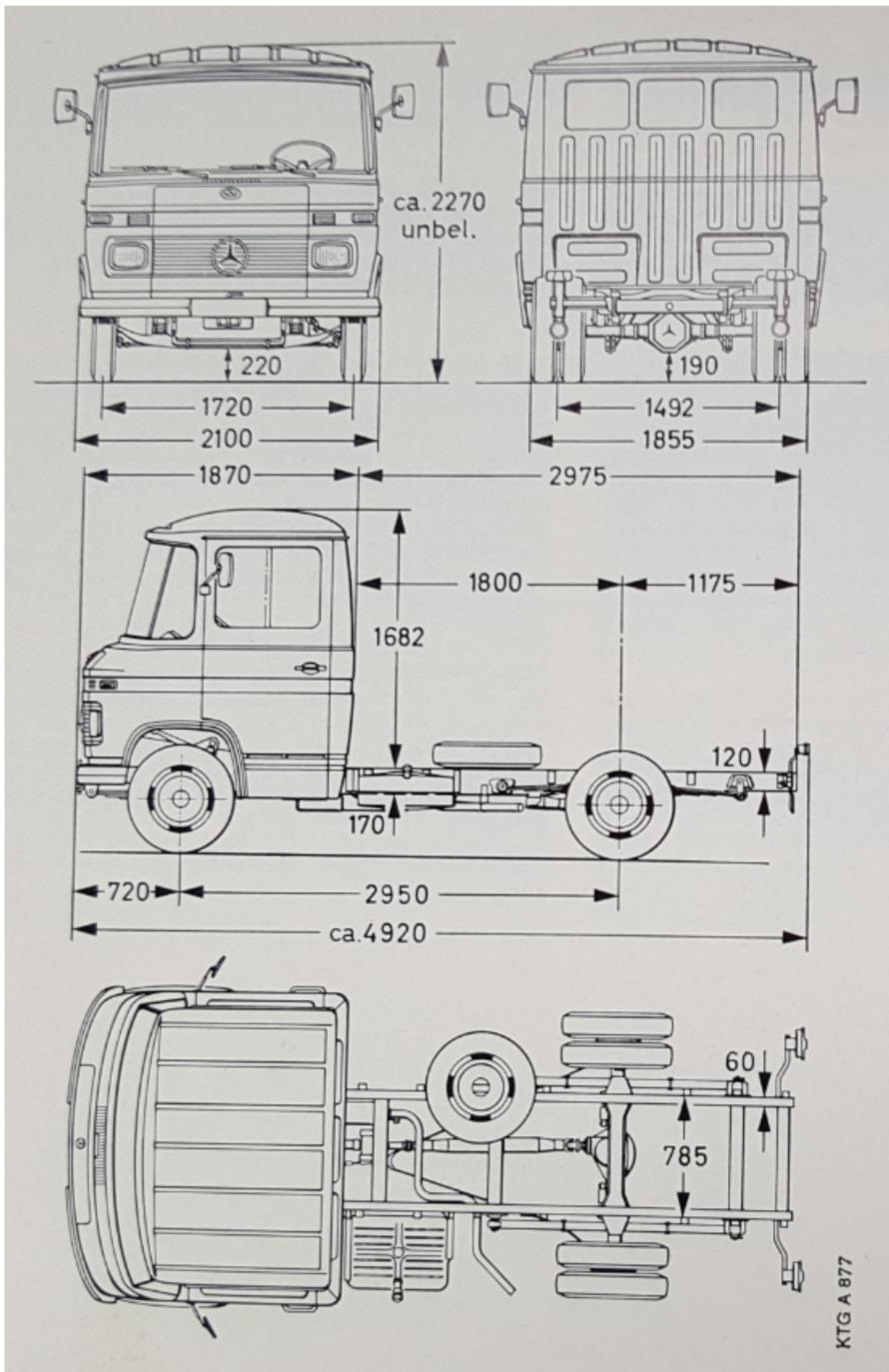
skjellet, dette ble kledd med aluminiumsplater som ble limt, klinket og naglet fast.

Glassfiber ble brukt i overgang front/bakrute og tak. Takluke fra «råde plast og metall» og tvangslufter ble også montert.

Vinduer bakover i bussen ble innsatt med gummilist for 2 enkle herdede glass for ekstra isolering. Det var ikke bestandig så lett for en uerfaren å dra inn låselisene for å sikre vindue- ne, hos Bjarne Berg brukte Harald Berg en stor polstret trehammer får å slå glassruten med

*A/S Anco hadde også bergingbil Byåsruta i grøfta ved Wullumsgården 1947 juli
Foto Schrøder digitalmuseum*

Støtfanger med reservehjul ble montert bakerst.

Innvendig ble taket kledd med 2mm hvit respatex.

Respatex er et tidligere registrert norsk varemerke på et høytrykkslaminat av komposittmateriale produsert av Norsk Hydro fra 1958. På grunn av sin utbredelse i møbelproduksjonen på 1960- og 1970-tallet ble navnet et degenerert varemerke, en fellesbetegnelse på selve produkttypen.

Høytrykkslaminat med dekor. Produktet består av flere lag med stammepapir impregnerert med fenolharpiks, dekorpapir impregnerert med melaminharpiks. Dette blir deretter presset i en laminatpresse med stort trykk og varme. Tykkelsen ble sirka halvert under prosessen i pressa.

Respatex plater med mønstre ble lagt på vegger og treverk rundt vinduer. 18mm gulvplate med linoleum på gulv og opp langs

gummilist på plass, det gikk som regel bra, men noen ruter eksploderte.

Dør og nødvendige luker ble tilpasset på diesel påfylling på bussen pluss en ekstra tank på 12 liter til en Webasto luftvarmer som blåste luft på begge sider av skranken. Under en tur til Europa gikk tidligere eier tom for diesel og tok en slange og sugde opp litt diesel fra varmertanken, og fylte opp så han fikk kjøre for å fylle tanken. Det ble vist en del spytting og hosting.

nedkanten av sidene. Passasjerstol ble modifisert med hengsel og lås for å kunne vippe frem stolen for lettere inngang, for betjeningen av bussen. Bakerst og på venstre side bak ble det laget polstrede sittebenker i blå skai for kunder.

Skanken er det ikke mye informasjon om, i det heletatt bildet fra innvendig av bankbussen. Det går rykter om at det er sett et bilde av Ole når han satt bak skranken med pipa og snakket med en kunde. Hvis noen har bilder eller opplys-

Torild Skogstad. Låsen var ikke helt enkel å få opp, en gang brukte de en halvtime og måtte ta den litt for mye til høyre for tallet osv.

Ole var en nøye mann og der skulle det foregå korrekt når jobben skulle utføres, så når de gamle 3 bretters 1000 lappen skulle leveres inn for utskifting så var det en spesiell måte den skulle brettes på, ikke noe tull.

Foto hentet på nett av en tilsvarende buss og periode.

ninger så mottar Historielaget dette med stor takk.

Ut fra de bilder vi har var det en enkel skranke i lyst treverk med er rett vegg opp i albuehøyde med en hylleplate for å legge fra seg papirer og ikke minst sparebøssa. Per Gunnar tømte alltid sparebøssa sin der når bankbussen var i Filialdalen og fikk skrevet inn i bankboka.

På siden der bankkasserer Ole T Kviseth satt var det arbeidsbord med hyller for papirer, bak førerstolen sto safen der pensjon og sparepenger lå innlåst.

Safen befinner seg til lærlingen til Ole, Gunn

Foto Schrøder digitalmuseum

Bankbussen ble levert med lakkerte logoer i hjørnene, og imellom stod Byneset Sparebank

Denne ble tildekket under fotograferingen med Spareskillings banken

4. november 1969 ble det sendt regning fra Bjarne Berg Karosserifabrikk AS til Spareskillingsbanken a kroner 1152,00.- for "Heving av gulv og linjevenner"

Linjevenderduken ble lakkert med navnene:
Spareskillingsbanken Vanvikan
Spareskillingsbanken Hindem
Spareskillingsbanken Byneset
Spareskillingsbanken Trolla

Med sveiv og bakgrunnsbelysning kunne det skiftes navn.

Foto Schrøder digitalmuseum

Det var faste tider på de forskjellige plassene

Trolla, Nordbygden, Filialen, Spongdal, Korsen, Ringvål Sanatorium

Til Vanvik og Hindem tok Ole ferje i fra Ila over fjorden.

Kåre Risstad jobbet i Bøndernes Bank AS og likte at han måtte hjelpe bankbussen i gang, da den hadde godt tom for strøm, ved korsen ovenfor Steinshylla der Kåre bodde.

Bussen var på besøk på Spongdal skole og noen av elevene var på besøk, tror det er Daffinrud og Bøstein som ser mot fotografen.

Foto Schrøder digitalmuseum

50 år etter ved overtagelsen av Bank Bussen til Historielaget.

Bankbussen på Byneset er innstilt, men vi har åpnet ny filial med utvidet åpningstid.

Gunn Toril Noteng

Vi har åpent tirsdag 9-14
torsdag 13-17
fredag 9-14

Med fast tilholdssted i nye lokaler, lengre åpningstid og direkte forbindelse til hovedbanken, kan vi nå utføre alle banktjenester. Så selv om du skulle savne den gamle bankbussen, tror vi at vi nå kan yte bedre service.

Du finner oss ved Nordbygdens Samvirke- lag på Rye.

En real forbindelse

7074 Spongdal - tlf. 75 496 og 75 620
7070 Bosberg - tlf. 75 600

Bankbussen var i drift til avdelingen bak Nordbygdens Samvirke lag ble åpnet.

Spareskillings BANKEN TRØNDELAG

Buvik • Byneset • Horg • Leksvik
Osen • Singsås • Stoksund • Trondheim

Byneset Sparebank avdeling på Rye

Fredag 3. juli kunne Byneset Sparebank by sine kunder et nytt servicetilbud på Rye. Banken som til nå har holdt faste lokaler på Spongdal har som de fleste nok kjenner til betjent resten av bygda med "bankbussen". Behovet for en fast avdeling på Rye har nok vært tilstede en tid og nå når banken fikk tilbud fra Samvirkelaget om husrom var saken ganske snart klar. Bankbussen som har vært i drift noen år har nok gjort sin misjon sier banksjef Trond Hovstein, men kravene både fra kundene og banken har gjort at et fast kontor med tilgang til telefon og annet nødvendig utstyr vil bedre "kårene" betraktelig.

Avdelingen på Rye vil i første omgang følge de åpningstider som bankbussen hadde men vil fra høsten av utvide både dagantallet og åpningstiden. I motsetning til tidligere da enkelte saker ikke kunne ekspederes fra bussen vil avdelingen på Rye ha akkurat de samme funksjoner som banken på Spongdal.

Byneset Sparebank har i de senere år hatt en god kundeøkning og hvis økningen fortsetter er det vel ikke lenge før vi må holde hel uke-åpning også på Rye, sier Hovstein.

Da Drabantposten besøkte banken noe utpå formiddagen åpningsdagen hadde allerede

kunder gjort bruk av dette nye servicetilbudet.

Gunn Toril Noteng som vil bli å finne bak skranken, sier seg også godt tilfreds med denne nyåpningen. Det har ikke alltid vært så enkelt å bruke bussen vintersdag i all slags vær. Bare det for oss som arbeider her å få ha fast utstyr stående, samt temperaturen "lik det normale" gjør at effektiviteten blir høyere. Vi får bare håpe at også kundene ser dette nye servicetilbudet fra Byneset Sparebank som en stor fordel, sier Banksjef Trond Hovstein, som også lover å komme sterkere tilbake på Rye etter ferien.

Gunn Toril Noteng og formann i Byneset Sparebanks styre Anders Kviseth på trappa utenfor banken.

Det var ca 1975 det ble bank i de nye lokalene til butikken på Spongdal, som i den første tiden lånte telefon nummeret til Oddbjørn Engen.

Helga og Jan Berg kjøpte bankbussen av spare-skillingsbanken og registrert den på Helga

10/07 1985 og fikk da registreringsnummer VE 30804.

Den ble etterhvert bygget om til bobil med seng, kjøkken og 5 sitteplasser, døren ble også flyttet lengere fram av Jan Helge og gasskasse ble

også montert. Bussen ble brukt på mange fiske-
turer og festivaler.

Familien på Knutstu har mange gode minner
med denne bussen.

Bussen og dens historie ble kjent, og folk kom
med penger for å sette inn, for året etter å heve
renter på sine innskudd.

Bussen er en 406 L, som tilsier at det er total-
vekt på 4000 kg og 60 hestekrefter, brukere og
de bak må ha god tålmodighet.

Bussen ble solgt til Ivar Maske som solgte den
videre i 2000 til Børge, som har vært eier av
bussen nå i 18 år. Når Børge kjøpte bussen var
han en ung kunstner som dro til Frankrike og
hadde mange fine stunder der. Gikk litt sakte
opp alpene, men ellers gikk det bra på de små

veiene. Var litt dårlig med ting å tegne på for
kunstneren, så han tok i bruk en av ryggputene
i bussen. På baksiden rispet han inn Champs
Elysees i Paris en av hovedgatene inn mot
triumfbuen.

Det er mange som forbinder bankbussen med
Ole Torgersen Kviseth f. 3/6-1910 på Lerdal
øvre, foreldre Kristine Jonsdatter og Torger
Andersen Kviseth. Gifte 1938 med Elen Lars-
datter Ristad.

Barn Helga, Kirsten, Tordis, Gerd Lisbeth, Eli
Oddny. Bygde seg hus på tomta Vang under
Gaustad i 1952.

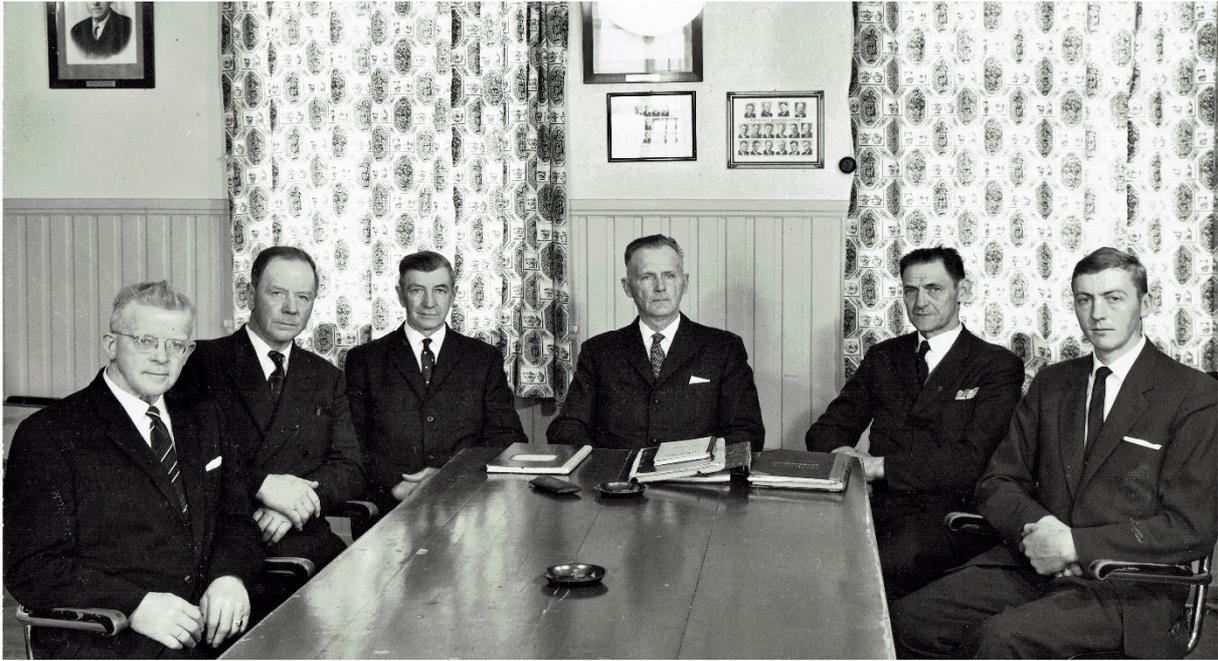
Han var blant annet bankkasserer, Fenrik i
heimevernet og formann i skytterlaget.

Byneset Historielag har
nå kjøpt den gamle bank-
bussen og vil etter hvert
sette den tilbake slik den
var.

Det er vel undertegnende
som får hoved oppgaven
med dette arbeidet.

Og så til slutt en stor takk
til de som har bidratt med
stoff om bankbussen.

Styret i Byneset Sparebank. Foto: Tordis Håbjørg
 Fra venstre Andreas Hanger, Petter Berg, Kasper Stene, Kristoffer Rye, Ole Kviseth, Anders A. Kviseth.

Forstanderskapet Byneset Sparebank. Foto Tordis Håbjørg
 Sittende fra venstre:
 1. Tilmar Graneggen? 2. Oddmund Høstad. 3. Sigurd Storm Graneggen. 4. Eilert Sjøhagen. 5. Olaf Megård. 6. Anders A Høyem. 7. Kristen Løvseth. 8. Anders Håbjørg. 9. Olav Frøseth. 10. Bestyrer ved Nordbygdens S.lag Hilmar Meyer Johansen. 11. Kristen Hangerås. 12 Anders A. Haugum.
 Stående bak fra venstre::
 1. Odd Engen. 2. Størk Lien. 3. Olav Sletthjell. 4. John R. Haug.

FOSEN RUNDT I MINIBUSS 6.JUNI

AV KARI DANIELSEN, FOTO: KNUT OLAV AASEGG

Vi reiste en nydelig forsommermorgen med buss fra Spondal via Rye og til Flakk ferjeleie. Vår sjåfør var Knut Olav Aasegg som også hadde lagt opp turen. Det var full buss med 16 forventningsfulle bynesinger som ble med «nyferja» over til Rørvik.

Været kunne ikke vært bedre, sol fra skyfri himmel, en flott dag i det som skulle vise seg å bli en ellers nitrist juni. På veg mot Åfjord, som var vårt første stopp, kjørte vi på mye ny veg – behagelig.

I Åfjord ventet det oss varme vafler med rømme og syltetøy på kafèen «Bjørnør». Bjørnør er for øvrig det gamle navnet på området som dekkes av kommunene Åfjord, Roan og Osen.

Vegen videre nord-vestover, ut mot storhavet, gikk gjennom både skog og over åpne vidder. Vi merket oss at naturen etter hvert skiftet karakter og ble åpnere og villere, koller og berg ble

nakne og vegetasjonen lavere.

Noe annet dukket også opp: Vindmøller. Høye, kvite master med «vinger». Det er ulike mening-er om disse. Men for lokale kommuner blir det penger i en slunken kommunekasse, nye sykehjem og skoler.

Den mindre vindmølleparken på Skomakerfjellet ble bygd i 2015. Det var 4 møller, 94 meter høy og 112 meter i rotordiameter. Knut Olav hadde sørget for tillatelse til å kjøre helt opp til disse 4 møllene. Vi ble utrolig små der vi sto rett under dem!

I det fjerne vestover mot havet, så vi Bessa-kerfjellet vindpark. Den ble bygd i 2007/-08 og har 25 vindmøller. Rart å se alle disse kvite «spirene» mot himmel og hav i det fjerne!

Nå var vi kommet nær kystområdet og naturen skiftet igjen; storslått, åpent og vindblåst.

Utsikt mot flere vindturbiner fra "Skomakerfjellet" i Roan.

Vingsandkroa, med Vingsandholmen og Rødøya i bakgrunnen uti havet.

Vi nådde Vingsand og kjørte helt ned til ei havbuk. Og der lå «Vingsandkroa»! Vi ble hilst velkommen av frua sjøl, Tone Engan. Her ventet et herlig måltid på oss, både fisk- og kjøttretter, kaffe og dessert til slutt. Ei flott kro med ei hyggelig vertinne!

«Vingsandkroa» vil være et utmerket mål for en søndagstur ut til den vakre Trøndelags-kysten.

Her på Vingsand finner vi også Osen bygdetun, heimen til Jakob Aksel Vingsand. Han var en allsidig mann med mange talenter. Han var opptatt av folkemusikk og var en dyktig spelemann. Han var også lærer og skolestyrer. Heimen hans er tatt godt vare på her på Vingsand, et komplett gårdstun fra 1800 – tallet. Tunet har hovedbygning, driftsbygning, bur, mastu, to brygger og tre naust. Hovedbygningen er fra 1897, og kommunen kjøpte gården i 1972 etter at gårdsdrifta var nedlagt. Gården har beviselig vært i drift i flere hundre år, en tid som len under Reins kloster i Rissa.

Her på bygdetunet ble vi mottatt av folk fra Osen Historielag, hyggelige folk som viste oss rundt i husene og naustene. Vi fikk se mange

båttyper, til bruk både på sjøen og i de mange fjellvatna her i den flotte, ville kystnaturen ytterst i Trøndelag.

Det var Fridtjof Aune som var omviser og fortalte om det vi så i naust og på brygger. Det var ulike færingar, geitbåter og Lister-båter, og en stor samling av forskjellige redskaper brukt på havet.

Inne i hovedbygningen og ute i hagen/tunet ble vi servert kaffe og kaker av det nye teaterlaget her ute. Dessuten fikk vi orientering om et nytt «spel», som var under arbeid av Siv Trine Haldaas. Vi fikk også høre en snutt av musikken hun hadde laget til spelet, en nydelig melodi! Spelet har arbeidstittelen; «Storvørsdagen», og bygger på den historiske ulykkesdagen i januar 1859, da 25 fiskere mistet livet, de fleste fra Osen. Og på hvordan livet ble senere for de etterlatte.

Her ute i sola og blanke godværet satt vi og koste oss lenge, eller vandret litt rundt og kjente på godfølelsen som fylte en her en gikk i gresset en deilig forsommerdag.

Men hjemturen ventet. Vi tok vegen opp

Her får vi presentasjon av Osen Bygdatun/Vingsandgården.

Torger Onsøyen, Sigbjørn Larsen og Kari Danielsen studerer en av båtene i nauset på musèet.

gjennom Steinsdalen, et navn den bærer med rette. Det var ganske ufremkommelig enkelte steder, mye på grunn av arbeid på veien. Den skal utbedres skikkelig, og denne veien gjennom Steinsdalen og over Osenfjellet mener man skal være ferdig i 2021?

Vi kjørte over Namdalseid mot Steinkjer. Da så vi på avstand brua over Beistadjorden, som bygges av kinesere og skal være ferdig i 2020.

Vi tok en siste pause på Røra, men kaffèen der var stengt. Men det ble en pustepause ute, for skikkelig godvær hadde vi og i bussen ble det litt varmt. På turen videre ble vi plutselig «overfalt» av ei kraftig tordenskur, som forsvant like fort som den kom.

Vel hjemme på Byneset takket vi sjåfør og turleder Knut Olav, og hverandre for en flott opplevelse.

Avslapping i sola i tunet på Vingsandgården.

JUBILEUMSTUR TIL USA MED BYNESET HISTORIELAG, 31.AUGUST—11.SEPTEMBER

AV EVA VIKAN. FOTO: MÅLFRID TRØAN OG INGER-TORILL KIRKEBY.

Det var fjerde gang vi inviterte til Amerikatur, men denne gangen var responsen ikke den samme. Fra over 50 deltakere på hver av de tre første turene, ble vi denne gang bare 18. Men hensikten var også denne gang å oppsøke steder der folk fra Byneset bosatte seg, søke etterkommere og prøve å få et innblikk i hva som møtte de som utvandra, da de kom til det nye landet.

Turen ble arrangert i samarbeid med Escape Travel, og Arne Håbjørg hadde gjort de fleste avtaler i USA.

Det var 16 spente og forventningsfulle personer som reiste fra Værnes grytidlig lørdag morgen, 2 kom med et senere fly. Etter mellomlanding i Amsterdam, hvor vi møtte reiselederen vår fra Escape Travel, Inger-Torill Kirkeby, som også var med oss i 2011 og 2013, kom vi fram til Minneapolis.

Søndag formiddag besøkte vi Mindekirken i Minneapolis hvor både gudstjeneste, nattverd og sangene var på norsk, forøvrig den eneste kirka i USA som fremdeles har norsktalende gudstjeneste.

Så startet rundreisen vår. Vi kjørte nordvestover i Minnesota til Alexandria, hvor vi besøkte Runesteinsmuseet. Steinen ble funnet under en trerot i 1864. Det er reist tvil om at steinen er en ekte runestein, fordi det som står på steinen er holdt i et vel moderne ordvalg. Amerikanerne tror fullt og fast på at den er ekte. Runesteinsmuseet lå i et flott parkområde med mange gamle hus. Disse var flyttet fra gamle bosetninger og lå pent i museumsområdet. Rett utenfor museet står «Big Ole», verdens største viking, 8,5 m høy. Vi fortsatte til Fargo hvor vi overnattet, og krysset Red River som her er

grenseelv mellom Minnesota og Nord-Dakota.

Fargo og Moorhead er tvillingbyer på hver sin side av Red River, Fargo i Nord-Dakota og Moorhead i Minnesota. Vi besøkte Hjemkomst Center i Moorhead. En av hovedattraksjonene var en modell av Hopperstad stavkirke. Den opprinnelige kirka lå i Vik i Sogn. I denne parken i Moorhead var det også et stort amerikanskbygd vikingskip med navn «Hjemkomst.» Skipet ble bygd av Robert Asp. Vi så video av byggingen og seilingen til Bergen i 1982. Dessverre døde Robert Asp før skipet var seilklart, men en sønn var med som mannskap.

Turen gikk videre til Sør Dakota og den største byen Sioux Falls. Her bodde vi i to netter. Mye landbruk og turisme i staten. På veien kom Craig Dybedahl på. Han var en slektning av Lars

Braa, oldemora, Karen, kom fra Brågjerdet på Byneset. Han solgte medisin til dyr, og tok oss med til et forskningsfjøs som var underlagt universitetet i Sør-Dakota. De forsket på foring til ku og kalv, og rasene var Black Angus og Holstein.

Dagen etter tok Craig Dybedahl oss med til en stor farm med 2200 melkekuer. Kuene i dette store anlegget ble melket tre ganger daglig. Kuene kom inn i puljer, jurene ble vasket, smurt

og dyppet i jod. De som stod for fjøsstellet var meksikanere. De var utrolig raske og effektive. Kuene lå på sand i båsene sine. Sanda ble skiftet hver tredje dag, rensset og brukt på nytt. Imponerende. Kuene var utrolig reine. Melketankene var store, tankbilene som fraktet melka var store, ja alt var stort på denne gården. Eieren hadde også 2 farmer til, med tilsammen over 10 000 melkekuer og over 150 ansatte. Vi besøkte også en ungdom som satset på et levebrød som farmer. Han foret opp andre sine kalver og ungdyr og tok betalt for det. Håper han lykkes!

I East Nidaros Luther Church hadde medlemmene i kirka laget nydelig mat til oss. Der traff vi også en ungdom som hadde startet et morsomt radioprogram, sammen bed broren sin, hvor de ga råd til andre farmere over hele USA om alt innen landbruk. Men de var eksperter på

Kaffe og kaker fikk vi servert på en gård som hadde sluttet med melkekuer. De hadde gjort om låven til et koselig serveringslokale.

gjødsling, ugrasbekjempelse og vekster. Vi besøkte radiostudioet, hvor søsteren deres ordnet med innringerne og styrte spakene.

Flere kirker i de områdene vi besøkte hadde Nidaros i navnet sitt. Mange av immigrantene kom fra områdene i Trøndelag, så det var naturlig at de ville ha med navnet på sine nye kirkebygg. Den første kirka i område ble bygd i 1894, og de første prestene ble hentet fra Norge. Det første møtet for å organisere et kirkebygg ble holdt i 1868.

I Sioux Falls besøkte vi hjemmet og dikterstua til Ole Rølvåg. Han var født på Dønna i 1876 og

USA. Den første boka i serien heter på norsk: «I de dager.» Boka er fremdeles pensum på mange college. Om kvelden var vi på middag hos Sons of Norway i Sioux Falls. De var ikke lenger i Nordic Hall, men hadde fått tomt ved fossene og skulle bygge nytt senter der. På veg tilbake til bussen hørte vi orgelspill, vi gikk etter lyden og fant en ungdom som studerte musikk og som satt og spilte. Til ære for oss spilte han mange sanger bl. annet norske julesanger. En fantastisk flott opplevelse.

Onsdag 4. september forlot vi Sioux Falls og Sør-Dakota og kjørte sør i Minnesota, og så inn i Iowa til Decorah, hvor vi besøkte Vesterheim

Norwegian-American Museum. Museet har verdens største samling av norsk-amerikanske gjenstander, 24 000, og 12 vakre, gamle bygninger. En avdeling var viet Decorah Posten, en avis på norsk som kom ut fra 1874 til 1972. Byneset Historielag har ved flere

Brian og Darren Hefty i studioet.

Mrs Howard Paulson, Karen Lykken Kratochvil, Arne Håbjørg, Craig Dybedahl, Howard Paulson og Michael Paulson.

savnede soldater fra de forskjellige krigene som USA hadde vært med i.

Deretter kjørte vi til en ås med flott utsikt over byen Rushford. Vi ble invitert til å besøke gården til Lori som lå i Rushford Village. Hun og mannen drev med økologisk melkeproduksjon med ca.60 melkekuer. Fordi de drev

økologisk fikk de litt mer for melka. Lori jobbet 75% på en helseklinikk.

Deretter kom vi til Karens gård. På gården bodde også Karens sønn med sin familie. Karen jobbet tre dager i uka på et landbrukskontor, og

anledninger gjengitt stoff fra Decorah Posten i sine årshefter. Ved dagens slutt kjørte vi inn i Wisconsin, til La Crosse, hvor vi skulle bo i tre netter.

Neste dag kjørte vi på nytt inn i Minnesota til Rushford, hvor vi ble møtt av to flotte damer, Karen Benson og Lori Rasmussen Peterson. Først besøkte vi en minnepark over falne og

både mannen og sønnen var snekkere. De drev med kjøttfe med om lag 60 dyr. På låven ble det servert kaffe og kaker. Flere naboer var møtt opp og vi fikk en riktig trivelig stund.

Dagen etter var vi først i Houston Lutheran Stone Church, så til det store museet i Caledonia. Og til slutt i Spring Grove hvor vi besøkte et Heritage Center, med flotte og morsomme

malerier som viste dagliglivet til immigrantene.

Maleren het Sigmund Årseth var født i Hjørundfjorden på Sunnmøre i 1936 og bodde i Valdres, og døde i 2012. I 2010 fikk Årseth St. Olavs medalje for sin kulturinnsats. Det står en statue av han i nærheten av huset. Byen var en «norsk by». Postkasser og blomsterkasser var rose malt. Det var et 17. mai hus der, statuer av Per og

Ola, og en stor vikingfigur som også var med på å sette sitt preg på byen.

På ettermiddagen skulle vi på et av turens høydepunkt. Vi gikk ombord i hjuldamperen La Crosse Queen for en tur på Mississippi. Det ble en fin tur oppover elva. Deilig bufte ble servert, men på vei tilbake ble det så fort mørkt at vi så ingenting.

Lørdag 7. september forlot vi La Crosse og kjørte videre inn i Wisconsin, først til Nordskedalen Nature and Heritage Center. Her ruslet vi rundt og snakket med de som arbeidet der som frivillige.

Vi spiste lunsj i Westby med ordføreren. Han manglet ordførerkjede, og ble meget betuttet da han hørte at det hadde alle ordførere i Norge. Det varer nok ikke lenge før han har skaffet seg det!

Amish folket var vel vært et besøk. Guiden vår var en amerikansk dame som hadde fått venner blant Amishfolket. Hun bodde i nærheten, og drev en bedrift som het: Amish gift and tour sevice. På vei dit så vi flere Amish menn kjørene med hest og vogn. Alle gifte menn har skjegg

fikk vi fortalt, og mennene vi så hadde skjegg! De første Amish folkene kom til Pennsylvania i år 1737. De utvandret særlig fra sørlige deler av Tyskland. De kom til USA på grunn av fattigdom, ulike former for misnøye med samfunnet, og for å kunne ha sin kristentro i fred. Leve-måten er forskjellig fra oss moderne mennesker. Elektrisitet vil de ikke ha. Strøm får de fra generatorer og batteri og telefon har de i uthuset. Samfunnet deres er basert på å hjelpe hverandre. De har åtte års obligatorisk skolegang. Kirker har de ikke, møtene går på

omgang i hjemmene. Vi kom til en gård hvor alt arbeid med jorda foregikk ved hjelp av hest og hesteredskap. På gården var det et lite utsalg av hjemmelagde varer og særlig quiltesengetepene var særdeles vakre.

Neste dag møtte vi Lynn R Gullicksrud, som hadde ordnet vårt program. Først besøkte vi hjemmet til forfatteren Waldemar Ager.

Han var norsk-ameri-kaner og godt kjent i USA. Ingen av oss hadde hørt om han, til amerikaner-nes store overraskelse og skuffelse. Han døde i 1941. Lynn og mannen hennes Jim, inviterte oss hjem til seg på lunsj. Hele familien hjalp til med lunsjen og gjorde alt de kunne for at vi skulle ha det så hyggelig som mulig. De hadde et fint hus, og bak huset hadde de en drøm av en hage, med stort svømmebasseng.

The Chippewa Valley Museum var et stort fri-luftsmuseum hvor vi besøkte en stor tømmer-koie. I koia fikk vi et inn-blikk i hvordan tømmer-huggerne spiste, sov og ellers levde når dagens arbeid var over.

Ølsmaking stod nå på programmet. Ett stort glass valgfritt øl kostet 5 dollar, 10 dollar for fem mindre glass.

Mandag 9. september

kjørte vi tilbake til Minnesota til St. Olaf College i Northfield. På college hadde de et imponerende arkiv over alle norske innvandrere. De var i full gang med å digitalisere alt materialet de hadde over norske kvinner og menn. Om noen år vil letingen etter norske innvandrere være mye lettere tilgjengelig. Vi ble delt i to grupper og vist rundt på campus. Uteområdet var helt nydelig. En deilig lunsj ble servert til ære for oss.

Vi kjørte tilbake til Minneapolis og overnattet på det samme hotellet som da vi kom. Om ettermiddagen var en del av oss på Mall of America

kjøpesenter. Det var stort, med pariserhjul og andre aktiviteter inne i kjøpesenteret.

Dagen etter sjekket vi ut kl. 11. Flyet skulle ta av kl. 22 på kvelden. Vi fryktet en lang dag, men den gikk som en røyk. Vi hadde et fantastisk program! Først besøkte vi Norway House som lå rett ved Mindeskirken som vi besøkte første dagen. Her var det aktiviteter og kurser av forskjellige slag, men huset var blitt for lite. Det var søkt om tilskudd til utvidelse både i Norge og i

Minnesota. Minnesota ville gi den samme summen som Norge bevilget, og mens vi var der kom beskjeden om at finansieringen var i orden.

Vi kjørte sightseeing i Minneapolis før vi kjørte inn i St. Paul. Byene er helt sammenvokst, men St. Paul er hovedstaden. St. Paul har en flott katolsk kirke som var vel vært et besøk. Regjeringskvartalet lå i nærheten. I parken ved siden av Capitol var det en statue av en viking. Statuen skulle forestille Leiv Erikson. I Capitol så vi salene til både representantenes hus, senatet og høyesterett. En fin opplevelse. Uten-

for Capitol var det en statue av en kjent norsk-amerikansk politiker. Han het Knute Nelson, var blant annet guvernør i Minnesota og senator i kongressen i Washington.

Mat måtte vi ha og den spiste vi på en engelsk pub med god mat. På puben satt vi en god stund og slappet av i sola. Etter maten så vi på et slusesystem. Vi besøkte også Minneapolis sitt symbol, en skulptur som heter «Cherry on the spoon», og det var virkelig et kirsebær på en skje.

Et av de gamle husene på colleget

Jeg vil takke for en opplevelses- og lærerik tur, hvor alt var lagt til rette for oss takket være vår dyktige og sprudlende guide Inger - Torill og også Arne Håbjørg.

Nesten hver morgen fikk vi ord for dagen av Arne. Det vekslet mellom gapskratt og mer alvor, men alltid

Vi besøkte mange kirker og enda flere kirkegårder. Mesteparten av støttene hadde norske navn, og når jeg gikk rundt på disse gravplassene gikk det for alvor opp for meg hvor mange norske som innvandret til USA. En ble grepet av hvor sterk tro disse menneskene hadde som bosatte seg her, og hvor sterkt de heget om sitt norske opphav.

var det ord til ettertanke.

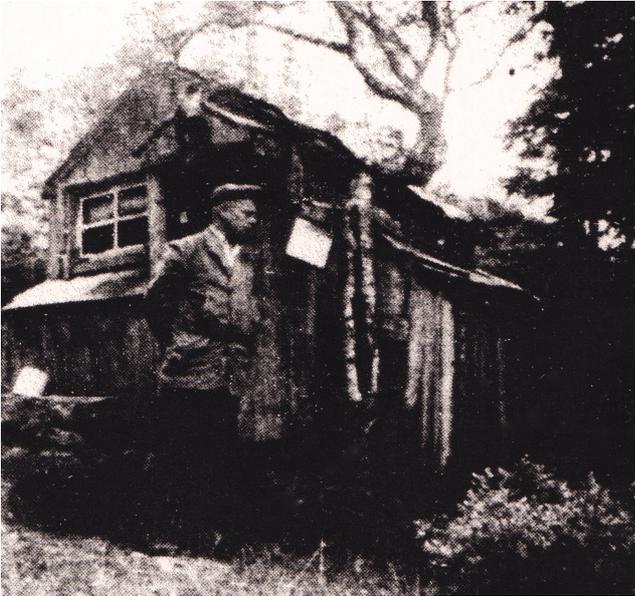
Tiden var kommet for å kjøre til flyplassen. Innsjekkingen gikk greit og snart satt vi på flyet tilbake til Norge

Takk for oss.

«UREN LUREN», DEN BORTGJEMTE HYTTA PÅ ELSETHEIA

AV TORGER ONSØYEN

Uren Luren, hvem kjenner ikke disse linjene fra norsk folkediktning. Men at disse to ordene også var navnet på en av de best besøkte, men minst kjente hyttene i Bynesmarka, er det nå bare få som vet! Den lå like under toppen på Elsetheia, på Kudalshåmmåran, ca. 300 meter nord for Elgethytta. Og nesten umulig å finne

fram til dersom en ikke var lokalkjent.

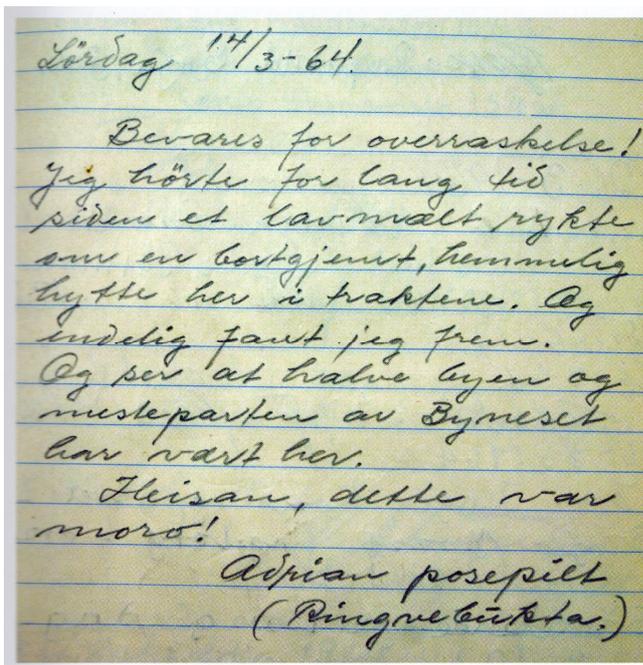
Byggeren var boktrykker og spillemann Einar Larsen. Hyttebyggingen startet i 1925, og Larsen bar opp alt av materialer på ryggen fra Ila. Hytta ble satt sammen av mange små plankebiter, og tak og vegger ble isolert med avismatriser (tykk papp, brukt i trykkeprosessen). Drøyt 50 år senere, i 1977 da hytta ble revet, var matriser fra arbeideravisa Ny Tid, årgang 1924, fremdeles leselige. På 1920-tallet arbeidet Einar Larsen i Ny Tid, og alt av materialer ble gjenbrukt. Dermed havnet både plank og papp på Elsetheia.

Einar Larsen ble gjerne beskrevet som en av Markas originaler, men med positivt fortegn. Han satt ofte i peisestua på Elgethytta med trekkspillet på fanget. Flere år etter at han døde lurte mange turgåere på hvor trekkspilleren på Elgethytta ble av! Han og trekkspillet var også med på turer Trondhjems Turistforening arrangerte i Marka. TT satte så stor pris på Larsen sin innsats, at de ga han et nytt trekkspill som takk for hans muntrasjon.

Einar Larsen var redd for at Uren Luren skulle bli for kjent, og nedrent og ramponert da planene om Elgethytta kom. Men folk holdt seg til opptråkkede stier og løyper, og hytta ble fremdeles brukt bare av de innvidde.

Etter at Einar Larsen døde i 1971, forfalt hytta, taket raste sammen og veggene bar preg av tidens tann. Og den ble revet i 1977.

Vi var mange her i Nordbygda som hadde Uren Luren som mål for søndagsturen. Far min måtte alltid innom hytta, så der åt vi matpakken og drakk kakaoen vi hadde på termosene. Det var ovn i hytta, men det var sjelden vi fyrte opp.

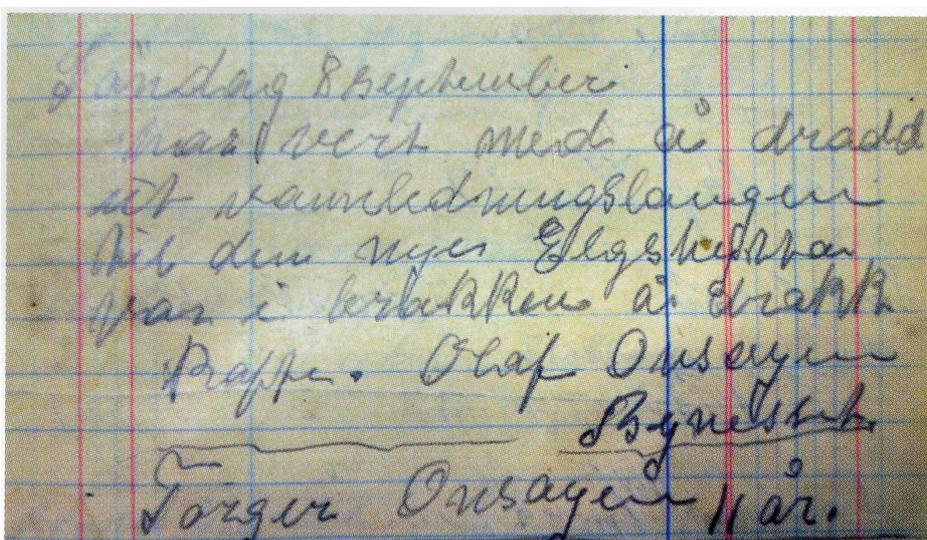

Eivind Unsmo har i sin bok om Elgsethytta, funnet i hytteboka for Uren Luren, som opp-bevares på Sverresborg, at far min og jeg var innom hytta etter å ha vært med på å trekke vannledning til den nye Elgsethytta søndag 8. september 1957. Jeg ser at jeg ikke var så nøye med alderen, for jeg hadde ikke fylt 11 år!

Helge Rye forteller at han så noen linjer av Oddmund Gullteig, (1921-2013), Nordbygdas dikter, i hytteboka:

«Leite saue, vondt i haue
saue finn vi itjånå tå.»

Det var skrevet i hytteboka en søndag på slutten av 1950 – tallet, etter en fuktig lørdag aften!

Kilder: Eivind Unsmo: Elgsethytta – her ble det liv. Arbeider-avisa, lørdag 16. april 1977.

GAMLE HÅNDVERKSTEKNIKKER

- BRODERING AV NAVNEDUKER -

AV SISSEL HAUGRØNNING

En navneduk er gjerne sirlig brodert med alfabetet, tallene og dekorert med forskjellige border og mønster. I tillegg er gjerne årstall og initialene eller navnet til den som laget den en del av navneduken.

Brodering av navneduker ser ut for å ha vært obligatorisk i undervisningen i både barneskolen og videre utdanning. Kommende lærerinner måtte også brodere sin navneduk/prøveklut på lærerseminaret.

Navneduken kan være kildemateriale for slektsforskning men gir også et innblikk i en del av skolehistorien, utviklingen av innholdet i undervisningen og kvinners mulighet til å få utdanning.

Man vet at navneduker har vært brodert i Europa siden 1500-tallet, den eldste navneduken i Norge er datert 1703.

Navneduken var opprinnelig den tids mønsterbok. Det var helst kvinner fra borgerskapet og velstående bondemiljøer som broderte navneduker. Finere håndarbeid var en av de få aktiviteter som ble ansett som passende for en velstående kvinne. Brodering ble også forbundet med rikdom ettersom materialene var kostbare.

Brodering var noe unge piker måtte kunne før man giftet seg. Navnedukene ble ofte brodert på ull-lerret men også lin-lerret ble brukt. Bunnfargen var vanligvis gul-hvit og det ble gjerne brodert med kulørt silkegarn, noen ganger med metalltråd og perler. For å få større farespill blandet man to farger, en tråd av hver farge ble tvunnet sammen.

Navnedukene ble etter hvert en del av opplæringen for unge jenter fra velstående hjem. Når jentene var rundt 9-11 år var tiden inne for

å brodere sin egen navneduk. Fra gamle navneduker kan man se at noen av jentene begynte å brodere allerede som 5-åringer. Opplæringen foregikk i hjemmet, men også i små privatskoler. De eldste navnedukene viser tydelig at disse var viktige for å lære ulike sting som blant annet korssting, petit points, dronningsting, hullsting, plattsøm og austmannarenning. Utover 1800-tallet forenkles navnedukene og de blir etter hvert bare brodert i korssting med alfabetet og tallene som hovedmønster. Slik gikk opplæring i kvinnelig flid og leseopplæring hånd i hånd. Et

Fru Karoline Hansen født Trulsen i 1855 i Moss sier om sin navneduk:

«Den Flid og Udholdenhed som Arbeidet med Navnedugen lærte mig, har været mig en god Hjælp siden i mit Ægteskab, hvor en stor Barneflokk har behøvet min Hjælp»

Sitat fra boken "Navneduker" av Anne Kjellberg

bilde på veggen som holdt orden på bokstavene var sikkert også nyttig i en tid da lesekunnskapen kunne være så som så og bøker var en sjelden skatt.

Antall almueskoler økte utover 1800-årene. Det ble også opprettet «Håndgjerningsskoler» for piker der de fikk undervisning i linsøm, stopping, strikking, navning og spinning. Med håndgjerningsskolene nådde søm av navneduker ut til nye småpiker.

Med den nye folkeskoleloven fra 1889 ble håndarbeid lovfestet som fag i skolen. Det skulle undervises i håndarbeid, sløyd og tegning. Jentene fikk større muligheter til å gå på skole, men fortsatt var innholdet i undervisningen styrt av tidens samfunnsnormer med tydelige føringer på hva guttene skulle lære og hva jentene skulle lære. Håndarbeid som skolefag medførte mer standardiserte krav til hva som skulle læres. Innholdet i opplæringen ble vinklet mer mot andre og mer nyttige teknikker i heimen som strikking, lapping og søm av klær. Navning av sengetøy, håndklær og andre tekstiler til hjemmet hørte med og brodering av navneduker var derfor fortsatt viktig.

Ved søk i Digitalt museum finner man mange eksempler på navneduker eller prøvekluter som de også er registrert som. Det er en type som går igjen og kan se ut til å ha vært en obligatorisk del av utdanningen for unge piker og lærerinner på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. Felles for alle disse navnedukene er at de har en standardstørrelse på 24x24 cm med

frynsene. Alfabetet og tallene er brodert i røde korssting og hvit plattsøm. I tillegg er årstallet og enten navnet til den som sydde duken eller navnet til skolen brodert.

Jeg har spurt flere om de vet hva en navneduk er eller om de har sett en slik. For mange er navneduk et ukjent begrep, men ved nærmere beskrivelse sier mange at de har sett noe lignende. Jeg vil nedenfor presentere tre navneduker som er i privat eie, to av dem er av standardtypen.

Den eldste av navnedukene tilhører Kattis Aronzon fra Sverige. Denne «Märkduken» har fullt navn og årstall og er mer forseggjort, alfabetet er brodert hele tre ganger, men tallene er ikke med. Brita Liljedahl ble født i 1883 i Østersund og var 12 år da hun broderte navneduken. Brita Liljedahl ble lærerinne i Hammerdal, omtrent 7 mil nord for Østersund. Hun var faster (tante) til eierens mor.

I 1908 broderte 14 år gamle Aagot Meyer fra Moss en navneduk av den typen som ser ut for å ha vært pensum på skolen. Aagot giftet seg med glassverksarbeider Josef Olsen og de fikk sønnen Ragnar Meyer Olsen. Han ble siden gift med Haralda Hagen fra Byneset, pleiedatter av Astrid Rosvold på Steinshylla.

Den tredje navneduken befinner seg på gården Klomsten på Geitastranda der min tante Laila ble gift med Odd Klomsten. Denne er brodert i 1912 på Kristiania lærerskole. Det er ukjent hvem som broderte den og hvordan den er kommet til gården. Kan den ha kommet med en nyutdannet lærerinne fra Kristiania lærerskole til en av skolene i nærheten? Mysteriet er under etterforskning og det er sendt forespørslers til flere arkiver om det finnes oversikt over lærerinner i Kjøra – Ofstad – Rove – Gjølme skolekretser på Geitastranda i perioden etter 1912. Kanskje kan man være heldig å få treff på et navn i elevlisten fra 1912 ved Kristiania lærerskole?

Et fellestrekk ved disse tre navnedukene er at bokstaven J mangler i

alfabetet. En telefon til historiker Terje Bratberg ved Sverresborg Trøndelag Folkemuseum gav svaret. Han kunne fortelle at dette skriver seg fra latin der I og J er helt kompatible bokstaver. Utta-len kom av sammenhengen, men ble skrevet som I. Bokstaven J ble tatt i alminnelig bruk fra 1840-50-årene, men navnedukene viser en konservativisme i at bokstaven J ikke ble tatt inn i alfabetet før navnedukene gikk ut av pensum i skoler og høyere utdanning.

I dagens skole er det ingen som forventer eller krever av små barn skal holde på med ett og samme håndarbeid i lengre tid. I den grad navneduker fortsatt blir brodert er de et hyggelig håndarbeid for voksne. Formålet er gjerne at det skal bli en prydgjenstand forbundet med en merkedag som fødsel, konfirmasjon eller bryllup som eksempelet på neste side, datert 1978..

På 1970-talet begynte broderiet å miste sin posisjon. Med feminismen på fremmarsj ble det satt i sammenheng med kvinneundertrykking og nedvurderingen av kvinner gjennom å «parkere» henne i hjemmet med broderier og andre "ufarlige sysler". Interessen fortsatte å dale

utover 1980-talet og i løpet av denne perioden ser vi også at brodering forsvant mer og mer fra læreplanene i grunnskolen.

På 2000-tallet dukket det opp en broderibølge som en motkultur til tidligere tiders tradisjonelle mønster og begrepet geriljabroderier oppstod. Disse opprørske broderiene kan både more og provosere, men de har samtidig medført en revitalisering av en gammel håndverkstradisjon slik navneduken datert 2009 viser.

Kilder:

Anne Kjellberg : Navneduker

digitalmuseum.no

hjerterbank.no

Helen Engelstad: Norske navneduker

Jana Hauschild: Gamle navneduker i korssting med broderte stjernetegn

Kirsten Røvig Håberg: Fra Skyggetanter til Yrkeskvinner

nordmore.museum.no/besok-oss/surnadal/asen-bygdemuseum/geriljabroderi

Konservator Anne Grete Sandstad, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum

Konservator Terje Bratberg, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum

ARBEIDET MED UNGDOMSLAGET DE UNGES HÅP

FRA ADRESSEAVISEN I 1929

Arbeidet med ungdomslaget De unges håp's nye forsamlingshus er nu så langt fremskredet at det kan tas i bruk. Huset er vakkert beliggende på høideplatået "Drajen", like ved bygdeveien og den store og vakre bygning virker dominerende på omgivelsene.

Huset har en grunnflate på 28,5 x 10,3 meter. Hovedinngangen går igjennom et tilbygg på den ene langvegg. Her er det store garderobesrum på hver side.

Den store forsamlingsal er 14,7 x 10 meter og høiden under taket 5,8 meter, dessuten en rummelig scene - 10 x 4,7 meter dyp.

I den store sal vil det bli 300 sitteplasser og i den tilstøtende restaurant som ved skyvbare dører kommer i direkte forbindelse med salen vil der bli 100 sitteplasser, så der i tilfelle kan bli plass for 400 personer. Ved siden av restauranten er der kjøkken og anretningsrum og et mindre komitèværelse.

Restauranten vil bli brukt som møtesal utenom de festlige anledninger - den er 8 x 6,5 meter stor. Over restaurant og kjøkken vil der bli innredet beboelsesrum idet man her har en gulvflate på 85 kvadratmeter.

Det er kjeller under hele bygningen og det er planen at det med tiden skal bli plass for et folkebad her, men denne plan kan først realiseres i forbindelse med et vannverk for den omkringliggende bebyggelse.

Forøvrig vil det med den store gulvflate man har her bli plass tilovers som kan anvendes i andre øiemed.

Huset er oppført etter tegning av arkitekt

Tverdahl og entreprenør er byggmester Iver B. Gylland, Horig. Som byggekomité har fungert gårdbrukerne Kristen Mule (formann), Ragnvald Haug, Anders Skogstad og Kristoffer Utne.

I sin nuværende stand koster bygget ca 16.000 kroner, men der mangler ennå utvendig panel og maling som tilsammen vil koste ca 2.000 kroner.

Laget har i flere år omgått med planer om nybygging, men planene er først realisert nå. Det gamle hus som var oppført i 1900 var både lite og uhensiktsmessig. Det er nå nedrevet og opsatt som uthus ved nybygget, og her er innredet stallrum, vedbod m.m.

Ungdomslagets nybygg presenterer seg som et moderne forsamlingslokale og det er å håpe at både laget og den øvrige befolkning vil ha glede av det store løft medlemmene nå har tatt og utført på en så vellykket måte.

Imorgen søndag vil huset bli innviet ved en festlig tilstelning - foredrag, sang, musikk og bevertning.

-Rg.

Folkvang fra innvielsen i 1929, fra en annen vinkel enn bildet som pryder framsida av årsheftet.

Redaksjonens anmerkninger.

Det som sto skrevet i Adresseavisen stemmer ikke helt overens med det som er skrevet i møte-protokollene for ungdomslaget. Ragnvald Håbjørg har skrevet 90-årsberetningen og har således godt kjenneskap til dette. Han sier følgende:

Det forekommer ikke noen diskusjon i noen referater fra ungdomslaget om folkebad i kjelleren på Folkvang. Referatene fra den tiden var meget omfattende, og alt som ble diskutert ble referert. Jeg tror at det som står skrevet i Adressa er noe en av de journalisten snakket med, har kommet med denne uttalelsen uten å ha dekning for den.

Byggekomiteen for Folkvang valgt i 1928 var: Kristen Mule formann, Eilert Høyem, Olav Noteng, Anders L Brå og Ragnvald Haug. Denne komiteen avløste en tidligere valgt komité.

Ragnvald Håbjørg

VANDRING PÅ MEBYGDA, GAMLE KIRKEVEIEN FRA ESP TIL EGGEN NEDRE

AV EINAR FOSSEN

Årets vandring var i år lagt til Mebygda. Denne delen av bygda er for mange et ukjent område ettersom det ikke er naturlig å kjøre der hvis man ikke har et ærend. Det var derfor veldig gledelig at så mange deltok – ca 60 stk. Håkon Haugum var kjentmann og fortalte om gamle kirkeveg og om hvordan de kunne fjerne tåka som la seg i jernnettene slik at kornet ikke frøs.

Et av elementene før og under denne turen, var bekkvogna som Einar Fossen har laget fra grunnen av. Det var mange som beundret arbeidet han har gjort – og mange er det som har fulgt ivrig med på prosessen etter hvert som ha publiserte det på Facebook siden til historie-laget.

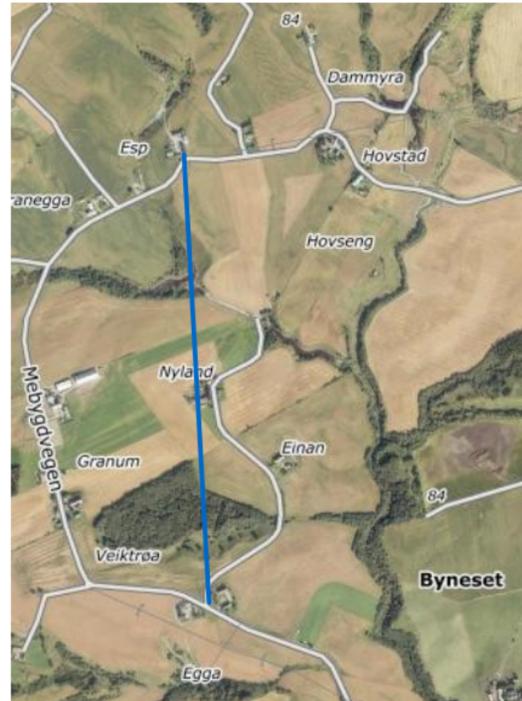
Bynes har 5 deler disse er (hentet fra nes eller bynes 1894)

1. Sørbygden langs den 5/6 mil 1/3 brede Gaulos.
2. Vestbygden, Hangersletten som beskyttes Hangerfjorden
3. Nordbygden, Byviken, mot Fladkefjord.
4. Åsbygden, langs Gaularåsen.
5. Midbygden i midten mellom Gaularåsen og Våttakammen.

Midbygden er gjennomskåret av en stor, lang dal og mange små tværdale. Midtbygden, flatbygda, frostbygda, mebygda mange navn på dalstøket.

Kvisetbæk og Restelven har formet landskapet igjennom tidene etter at sjøbunn har hevet seg etter siste istid. Når det grøftes og graves finner vi skjell.

Høstadfunnet Arbeideren Knud Byahagen fant 11 godt bevarte gjenstander i tre da han gravde

i torven. Aldersbestemmelse ved C-14 metoden viser at flere av gjenstandene er fra rundt 800 f. Kristus.

Høstadmyra er igjennom tidene grøftet og drenert. Dette har gjort at det ikke ligger så ofte tåke her som tidligere, dalføre med mot endbrua/eggabrua er også kaldt frostbøgda.

På brennbakkom og Hangerhagen ble det tent opp bål får å hindre kaldraset å lage frostskafer på avlinger.

Esp, Espa gården ved eller i åspsskogen lå til Trond-

Trenger en person aller helst et følge som er utkledd, jeg har laget et kopi av smykket fra bronsealderen.

heims Hospital. Esp vestre 68/1 i 1679 ble datteren på gården Ingrid overhørt av presten grunnen var «for å ha blitt besøvet av Nils skredder». Gården var bygget frem til 1717 da fikk de festebrev fra Hospitalet 1855 ble gården delt mellom 2 brødere

Den 11. november 1871 ble veien mellom Esp og Megård optatt i veinettet på Bynes og automobilen kunne komme å hente melk på den store felles melk rampen, 1923 startet den første melkeruta fra Berg meieri til trondheim via heimdal

1905 kjøpte Ole N. Danielsen Opland gården da han returnerte etter 23 år i USA. Helge er dagens gårdseier.

I 1964 var det fortsatt ingen vei mellom Hangerhåggån og Granum så veien til kirka gikk fra Esp forbi Nyland og opp mot Egga gårdene.

Nyland er sammensatt av flere oppkjøpte teiger, hovsteigen, lille og store teigen. 20. april 1936 solgte Anders L. Vevik gnr. 31/1 storteigen til Gunnar Haugum for kr 1800,00. Samme dato fraskriver Oline B. Vevik retten til kår på nyland

Esp. Bilde tatt 1952

som Gunnar også kjøpte. Gunnar var bureiser og fikk tilskudd fra staten til å dyrke opp jord og sette opp uthus, han var også slakter. Bureiern er det første huset som ble bygget nederst på bildet til høyere. Låven og hovedhuset kjøpt i Trondheim og er flyttet hit. Gunnar var medlem av skolestyret. Hovedhuset oppført i 1939. Telefon i 1937 da var det 194 abonnenter og strømmen kom etter krigen.

Eggarabben plasshusa her ble reist ca 1878

1940 gikk jordveien tilbake til hovedbruket Eggen nedre. John Megård eide husene og bodde der til 1957. da flyttet han til Ingebrigt Skogstad Myrsund, og bygde senere eget hus ved Myrsund.

Einun ble fradelt Eggen nedre rundt 1960 og Jens dyrket nytt land med kona Ingeborg. Jens drev med melkekyr og var en selvhjulpen kar. Hadde egen gravemaskin som han tok på seg oppdrag med og når han var ute på jobb var det Ingeborg som tok seg av alt der hjem. Jens var en sterk kar kjøpte seg traktor og gikk på ski opp til Oddbjørn Engen å henta hesteskokjetting til traktoren som han putta i ryggsekken og gikk hjem med. Men det sies at Olamann (Ole Selbæk) var sterkere. Husker han hadde en stor

*Rabban, gnr. 29, bnr. 1, ligger ca. 1 km fra vei og bussholdepl. Postadr. Bosberg. Areal 1,5 da. Hovedbygn. oppf. av tømmer i 1 ½ etsj., modern. 1953, 35 m², 4 rom, kjøk., kjeller. Branntakst 4 100. I slektens eie siden 1903, til nåv. eier 1936. — Eier skomaker *John Megård*, f. 25/11—13 i Byneset, foreldre *Randi* og *Lars M.**

amerikaner som han brukte til sangøvelser. Lars er eier av Eggen nedre og Einun i dag

Leirfall fra Eggjagjærdet natt til 19. feb 1825 tok med seg 60 mål og husmannsplassen eggagjærdet plass, raset tok med seg brua og stoppet ved prestegården Ålberg

I 1847 gikk et ras mellom Eggen og Røstum ca 25 mål. I 1852 gikk det også et ras på Eggagjærdet.

Restelva ovenfor endbrua har ved flere anledninger blitt demt opp og det har vært fiske og badeplasser.

På Eggen sto en røkstue som var bygd i 1549

Gravedriften på Røros begynte i 1646 og i de følgende år ble det bygget en rekke smeltehytter som var avhengig av levering av trekull. Men omkring 1850 var det dessverre næsten så snau som et skållet svin skriver O J Høyem i bygdeboken Nes eller Bynes 1894. Når trønderlåna skulle bygges måtte de kjøpe tømmer fra andre bygder også hele hus ble flyttet. Tømmerlass ble kjørt fra Ånøya og Sagberget eller rodd over fra Lensvika.

Ordet dona: Han var tyk'kjen for å bli hille

utame, ble det sagt. Hille utame er ikke med i dialektboka

Eggen er første gang nevnt i 1559, første bygselmann på gården het Sjur i 1608

Her var ei sag som tok vann fra Eggenvatnet.

Sivert Olsen Eggen var Bynesets eneste lærer i tiden 1780-1797. Han delte gården mellom sønner Ole på Øvre og Anders på Nedre (oldtomten)

Sivert førte sak mot bønderne i bygda fordi de ikke ville selge for i lemenåret 1789.

Lensmann Haugum forklarte i tinget at stor mengde lemen spiste opp graset, halmen og så kornet. Halvparten av avlingen min strøk med hos meg, og jeg måtte selge buskap og kjøpe for utenfor bygden uttalte lensmann. Så ingen her på bygden har noe å selge og saken ble avvist.

Ole Sivertsen Eggen fikk 48 stemmer og sto øverst på listen over representanter i det første Kommunevalget i Byneset 17. juli 1837

KLAGE FRA BERG MEIERI, PÅ VEI LANGS HESTSJØEN

Veien, som ikke har stabbestene, langs Hestsjøen i Leinstrand

I Nidaros no 52 d. a. sees ifølge et referat fra Leinstrand herredstyre at dette har behandlet en klage fra Berg meieri i Byneset over at veien langs Hestsjøen i Leinstrand var farlig å passere under det glatte føre i vinter og henstillet til Leinstrand å rette på dette.

Under sakens behandling i herredstyret sees at Simon Leinum har fremkommet med en del opplysninger vedkommende denne veis forhistorie, hvori han søker å påvise at Leinstrand ingen plikt har til å opføre stabbestene eller rekkverk på denne vei.

Da denne hr. Leinums historiske redegjørelse efter mitt kjennskap til saken er en del misvisende må det være mig tillatt å gi en fremstilling av saken sådan som jeg mener den foregikk.

Ifølge referatet sier hr. Leinum at Byneset i sin tid (i 1911-12) hadde forestått planeringen av veien.

Byneset hadde i sin helhet innkassert fylkesbidraget til veien, bl.a. også til stabbestener, uten at stabbestener blev opsatt.

Fylket har overtatt veien uten å gjøre nogen bemerkning om de manglende stabbestene og kravet fra Berg meieri måtte derfor bli en sak mellem fylket og Bynesetkommune.

Angående disse påstander skal jeg opplyse følgende fakta:

Bygningen av denne vei blev iverksatt helt privat av de i veien interesserte i begge bygder.

Disse valgte en komite på 5 medlemmer,

nemlig 3 fra Byneset og 2 fra Leinstrand, hvilket komite fikk i oppdrag å iverksette og forestå byggingen av veien.

Enhver bistand fra Byneset herredstyrets side blev nektet inntil veien på nærmeste var ferdigbygd.

Veien byggedes utelukkende av private innsamlede bidrag fra begge bygder samt et bidrag fra fylket på 2600 kroner, som Byneset herredstyre efter andragende fra veiens byggekomite endelig gikk med på å søke om i 1908, hvilket andragende Leinstrands herredstyre også gav sin tilslutning og anbefaling. (se amtstingsforhandlingene for 1919. side 95-99).

Den tekniske bistand, som var nødvendig for byggekomiteen under veiens bygging var amtsveimester Axel Berg så velvillig å yde tiltross for at veianlegget inntil det omtrent var ferdig var et helt privat tiltak, og han hadde amtmannens samtykke hertil.

Angående opførelse av stabbestene på vei langs Hestsjøen og hvem som i tilfelle plikter å gjøre det skal jeg opplyse: I andragendet om amtsbidrag til anlegget i 1908 opplyses, at anlegget da var så langt fremskredet at man hadde en nogenlunde nøiaktig oversikt over hvad det vilde koste.

I andragendet er nevnt utgift til rekkverk og dermed mentes naturligvis rekkverk på veien ovenfor Skogstad i Byneset, et veistykke på ca 250 meter, hvor rekkverk absolutt var nødvendig og som Byneset kommune bekostet opført efter at den hadde overtatt sin del av vedlikeholdet.

Når det påståer at Byneset i sin tid hadde innkassert hele fylkesbidraget, så forholder det

sig således dermed, at bidraget benyttedes av veikomiteen til fullførelse av anlegget og kom således både Byneset og Leinstrand til gode.

Til stabbestene eller rekkverk blev intet derav benyttet, da Byneset kommune bekostet rekkverk hvor det var påkrevet på den del av veien den overtok til vedlikehold, mens rekkverk på veien langs Hestsjøen ikke krevdes, da arbeidet godkjentes av veibestyrelsen.

I vinter var veien en tid meget farlig å passere på grunn av holke eller isbelegg og det kunde lett ha skjedd ulykker, og noget bør gjøres for å avverge sådanne.

Når det omhandlede veistykke ligger i Leinstrand, og denne kommune nu i ca. 14 år har vedlikeholdt samme, så skulde det vel synes rimelig at denne kommune også må holde veien i den stand at de trafikkerende kan slippe å risikere liv, lemmer eller velferd om man er nødt til å passere veien under føreforhold som i vinter.

Om man ikke finner grunn til å opføre et kost-

bart rekkverk på hele strekningen, så måtte noget kunne gjøres allikevel, f. eks. å anbringe større trestenger langs ytre veikant på de verst utsatte steder og forøverig passe og stelle den ytre veikant slik under vedlikeholdsarbeidet med veien, at man ikke så lett glir utover.

Det er beklagelig når veien forøverig både innover mot Trondheim og utover mot Byneset efter det utmerkede arbeide som er foregått nu i flere år med den må sies å være meget bra, at der skal klebe denne mangel ved veien langs Hestsjøen, og man får håpe at den blir avhjulpet.

Som formann i forannevnte veikomite og ordfører i Byneset i den tid denne veisaken var aktuell, mener jeg å ha godt kjennskap til dens historie.

Byneset den 5. mars 1925
Ole O. Engen.

*Ragnhild Selbekk f. 24/9 1916 sitter på rekkverket i Skogstadramlet
giftet seg 17/2 1940 med fotografen Ingebrigt Skogstad*

GAVE TIL BYNESETHISTORIELAG

AV KNUT OLAV AASEGG

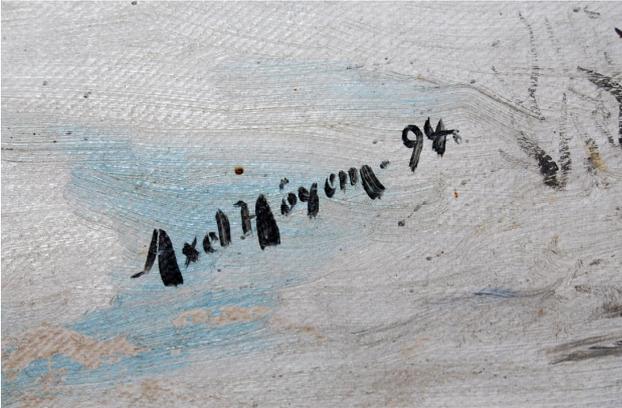
I november for nesten ett år siden fikk Olve Røstum, styremedlem i historielaget, en henvendelse fra en dame ved navn Berit Høyem. Hun hadde et maleri som hadde vært i familiens eie i mange år. Dette maleriet ville hun gi tilbake til Byneset. Olve kjørte en tur til eiendommen "Rognli" i Lade Allè. Der møtte Olve ei meget hyggelig dame som ville vise ham maleriet. Olve ble meget forbauset da han så størrelsen på maleriet, og da han fikk høre hvem som hadde malt det. Berit og Olve ble

enige om vilkårene for at historielaget skulle få overta maleriet. Det var Knut Olav Aasegg som fikk i oppgave å hente maleriet, og det var bare akkurat at dette fikk plass bak på hans pickup. Knut Olav tok med maleriet hjem, og der ble det hovedattraksjonen på stua der i noen tid framover mot jul.

Maleriet viser Høgstein, med Byneset kirke, husene i Olastu ovenfor kirken. Vi ser også noen av plassene nede på Steinshylla. Axel må ha stått på "Multangen" da han malte dette. Vi ser

Målene på maleriet, ytterkant ramme er: Lengde 160 cm, høyde 112 cm.

Malt av Axel Høyem i 1894. Altså 125 år gammelt.

enden av et naust til høyre på maleriet. Dette gir et viktig dokumentarisk bilde av hvordan landskapet så ut i 1894.

Berit Høyem skrev en tekst som ble laminert og festet bak på rammen på maleriet.

Det viste seg at både maleriet og rammen har fått til dels store skader gjennom årene. På mange felter på maleriet har malingen "krakelert"/skallet av slik at lerretet er godt synlig. Likeså har rammen begynt å "slå seg" - altså vri seg i et hjørne, og noe av dekorasjonen på rammen har også falt av.

Vi kontaktet spesialister/konservatorer på malerier både på Sverresborg museum og andre steder for å få vurdert maleriets kvalitet. Konklusjonen er at det vil koste veldig mye å få restaurert maleriet av spesialister. For mye til at historielaget kan ta på seg denne kostnaden. Å få hengt opp et slikt maleri i kirken i dag er det bare å glemme.

Styret har diskutert saken, og kommet fram til denne løsningen: Maleriet scannes med høy oppløsning. Originalmaleriet plasseres på Sverresborg museum for å bli tatt vare på for

**Maleri av St. Michaelskirken på Stein (Byneset kirke)
malt av Axel Høyem i 1894.**

Dette maleriet er malt av min oldefar, Olav Jacobsen Høyem sin nevø, Axel Høyem. Axel var sønn av Oluf Høyem som var bror av min oldefar. Maleriet har vært i min bestefar, Hallfred Høyems eie og var lagret hos ham på Rognli i Trondheim. Etter Hallfreds død overtok min far, Torbjørn, og ved hans død, overtok jeg, Berit Høyem, maleriet. Jeg kjenner dessverre ikke historien rundt maleriets tilblivelse eller hvordan det kom i min bestefars eie.

Min oldefar ga i sin tid en døpefont, min bestefar ga en sølv lystestake og min far ga en sølvskål. Alle disse gavene ble gitt til kirka.

Det er derfor med stor glede jeg nå viderefører tradisjonen med å gi en gave til lokalmiljøet på Byneset der min oldefar var født. Jeg har valgt å gi dette maleriet til Byneset historielag. Min intensjon er at det så snart som mulig, blir hengt opp på et offentlig sted på Byneset, gjerne i kirka, slik at det blir tilgjengelig for flest mulig.

Trondheim 15.11.2018
Berit Høyem
J Berit Høyem J

ettertiden. Den digitale utgaven skal re-tusjeres digitalt slik at alle skader blir borte. Maleriet trykkes opp i original størrelse (reproduksjon) og kan da henges opp på et sentralt sted på Byneset. Og ettersom ungdomshuset "Folkvang" fyller 90 år i år, er styrets forslag å få hengt opp reproduksjonen av maleriet i Lillesalen på

"Folkvang". Da har vi det originale maleriet i trygg forvaring på Sverresborg, vi har den digitale utgaven lagret på data, og dersom reproduksjonen mot formodning skulle bli skadet på noe slags vis er det en enkel sak å få laget en ny.

Axel Olufsen Høyem.

Født 9.juli 1868 på Høyem "Solarglad".
Død 21. juni 1950.

Gift den 11. mars i 1898 med Andrea Andersdatter Haugum, f. 1876.

Axel var organist i Byneset kirke fra 1892 til 1907, og fra 1927 til 1945.

Han var kordirigent og dirigent for Byneset salongorkester i en periode.

Hadde også eget orkester i 1920-årene.

Kjøpte gården Roesgardsgjerdet i 1917.
Drev gården selv til 1939 da sønnen Asbjørn fikk skjøte på gården.

Axel var utdannet meierist fra Danmark, og var bestyrer av Spongdal meieri.

I 1891 var han bestyrer på Bodsberg meieri.

Han bygde hus og starta med landhandel og bakeri på Klokkervollen på Spongdal i 1899, og drev dette til han solgte virksomheten til sin svigersønn John Pedersen Haug i 1927.

Han var ordfører fra 1926 til 1934.

Axel var også kunstmaler, og har malt mange malerier med motiv fra Byneset.

Se mer om Axel og familien på side 307 i Byneset bygdebok bind 1.

TRADISJONSMAT ER EN DEL AV VÅR LOKALHISTORIE.

AV INGEGJERD OPLAND

På Byneset er vi flere lag som har en del felles ting de arbeider med. Tradisjoner er en slik ting. Byneset Bygdekvinnelag har i 2019 tre forskjellige kurs der tradisjonsmat blir formidlet. Det er i forbindelse med at Norges Bygdekvinnelag satser på matkunnskap gjennom prosjektet Tradisjonsmatskolen.

Mat er mer enn bare mat. Det som har blitt til de norske mattradisjonene, henger sammen med hvordan folk har hatt det, hvordan lokalsamfunnene har sett ut og hva slags råvarer man har hatt tilgang på. Respekten for råvarene og å utnytte alt man har, er kanskje det som tydeligst har forma de norske mattradisjonene. Tradisjonsmaten er mangfoldig og variert, og det er dette som gjør de norske mattradisjonene så spennende.

Når vi tenker på det vi benevner som Bynesuppe, er det fire råvarer som er i suppa. Bygg, fleisk, mjølk og potet. Det var ting som alle hadde på gården eller på plassen de bodde. En trengte ikke å kjøpe noe.

Byneset Bygdekvinnelag og ellers alle lokallag, vil prøve å øke sin kompetanse om slike tradisjoner slik at vi kan vise kunnskap og trygghet i rollen som eksperter og instruktører. I skrivende stund har vi hatt to kurs-kvelder, tema har vært fiskeretter og kjøttretter. I november kommer det tredje

temaet, bakst på takke. Da blir det to kurs på grunn av at veldig mange er interesserte.

Hvem er interessert?

For oss i Bygdekvinnelaget er det spesielt godt å se at folk i tretti- og førtiåra ønsker å gå på kurs. Det er de som er i flertall. Vi som er en del eldre, føler vi kan gi dem del i det vi lærte som ung. Kanskje må vi «eksperter» grave fram opplevelser vi nesten hadde glemt? Dette gjør at i noen tilfeller vil både kursdeltakerne og instruktørene blir «rikere» i løpet av kurset.

På nettstedet norsktradisjonsmat.no finnes mange spennende oppskrifter som er samla av bygdekvinner rundt om i Norge, også Byneset.

Bynessuppe smaker godt!

BESØK FRA AMERIKA

AV ARNE HÅBJØRG

Søker etter slekt.

Sonja Berg fra Massachusetts i USA kom 11. april 2019 til Trondheim på en fire dagers visitt for å kontakte slekt på Byneset og prøve å finne flere slektninger.

Sonja ble født i 1963 og vokste opp i Minnesota der faren David Berg var prest. Hun har blant annet gått fire år på St. Olavs College, Northfield Minnesota. Der studerte hun norsk språk i to år.

Sonja's oldefar Ole Johnsen Berg fra plassen Jo-gjerdet på Byneset emigrerte i 1881 til Eau Claire Wisconsin der hans bror Anders hadde reist til i 1879.

En annen bror Henrik og en søster Marit

emigrerte også til USA, der de bosatte seg i Wisconsin og South Dakota. Det er mange etterkommere i mange stater som kan dra sine slektslinjer tilbake til den lille plassen Jo-gjerdet på Byneset.

Plassen ble nedlagt etter at husmannen John Johnsen Hønvold Berg døde i 1910 så i dag er det ingen tegn på bosetting der.

En søster ble igjen på Byneset og giftet seg med Torger Kviset. De kjøpte gården Lerdal øvre og har en stor etterslekt her i distriktet.

Sonja besøkte Byneset på sluttet av 1990 tallet for å kontakte slekt.

Hun har rimelig god oversikt over slekta her på Byneset, hvor vi kan følge hennes slekt tilbake til tidlig på 1600-tallet. Her er det også gode hjelpere for henne til å finne de hun søker etter.

På Byneset var det plassen hvor oldefaren var født og vokste opp på som var av stor interesse. Likeså var Byneset kirke av spesiell interesse, kirka var bygd på samme tid som katedralen Notre-Dame i Paris og Nidarosdomen i Trondheim.

I Byneskirka hadde hennes forfedre i flere hundreår blitt døpt, konfirmert og er begravet på kirkegården.

Sonja's mor, Betty Rise kommer fra Stjørdal, hvor det utvandret folk til USA og som senere ble gift med folk fra Lund i Skåne Sverige. Dette er Bettys slekt som Sonja ennå ikke har oversikt over.

Vi håper hun lykkes med sine videre undersøkelser.

Mary og Paul Gulliksrud.

Ekteparet kom på et kort besøk den 8. mai 2019. De var på tur med hurtigruten og hadde noen timers stopp i Trondheim hvor de benyttet anledningen til å besøke Byneset.

Oldefar til Paul var Ole Johnsen Berg født 1859 på plassen Jo-gjerdet under gården Opland.

Ole's barnebarn Joyce ble gift med Lawrence Gulliksrud. Hans forfedre kom fra Nannestad. Joyce og Lawrence fikk 8 barn og fire av sønnene startet med en stordrift med melkekyr.

Hamlin Valley Farm var navnet på felleseiet og farmen hadde 2000 melkekyr. Sameiet eide en del areal sjøl, men de leide også store arealer i bygda Strum, Wisconsin. Byneset Historielag besøkte farmen på sin tur i 2015.

Paul Gulliksrud er den ene av brødrene som driver farmen. Torger Frøseth hentet paret i Trondheim og kjørte over Byåsen og ned Skjefstadbakkan på Leinstrand og inn mot Skjetlein for å vise hvor Paul's oldemor Anne Margrethe Gellein var født. De besøkte Byneset kirke og de fikk påvist hvor plassen Jo-gjerdet

lå, samt et kort besøk på gården Lerdal øvre.

I Nidarosdomen var det guiding på engelsk ut på formiddagen og de dro dit for å få med seg denne orienteringen om vår nasjonalhelligdom før de måtte gå om bord på hurtigruten for videre å se på vår vakre kyst.

Torger Frøseth var deres vert på turen.

Sheryl og Randal Loveseth.

Søskenparet Sheryl Loveseth og ektemannen Rex Oliver sammen med broren Randal Loveseth med kone Darlene kom på besøk 4. juni 2019 til Roald Marwin og Kari Olsen for å se hvor deres aner kom fra her på Byneset.

Bestefar Olaf Løvset var født 1901 på Pershaugen i Mebygda. Han giftet seg med Sofie Sæther født 1896 i Mosvik. Olaf emigrerte 1924 og Sofie emigrerte i 1925 til Alberta, Canada.

Olaf's foreldre var husmann Erik Andersen Løvset og hustru Berit Andersdatter Vorset som

kom fra plassen Haille. Tre søsken av Olaf emigrerte til Montana og bosatte seg der.

Olaf og Sofie bosatte seg i Viking county i staten Alberta Canada der de kjøpte en farm på i alt 1600 acres, det vil si 6400 dekar jord. Det var flatt land med veldig lite overflatevatn, så de måtte bore 60 meter for å finne vatn til seg selv og sine husdyr.

Sønnen Einar født 1930 overtok farmen etter sine foreldre og i dag er det hans sønn Kevin Loveseth som driver farmen med kornproduksjon, og en del oljeleveranse som pumpes opp av jorda der.

Familiene ble hentet på Hurtigruten og ble tatt med på sightseeing på Byneset. De besøkte Byneset kirke, husmannsplassen Skårapplassen ovenfor gården Løveng. Sofie Sæther's bror Ole Sæther hadde kjøpt gården Graneggen nordre og de besøkte Unni og Leif Erik Dahl som i dag eier gården. Videre til kaffeselskap hos Oddny Haugan.

Neste dag ble benyttet i Trondheim med besøk i blant andre Nidarosdomen og Tyholttårnet. Flere slektninger kom for å treffe de langveisfarende.

De reiste videre med store opplevelser i minnet og en takknemlighet til Marwin og Kari som hadde stelt dette i stand for dem.

hustru Colleen besøkte Byneset for fire år siden, da hadde de også Marwin og Kari som vertskap.

Dagens eiere av farmen, Kevin Loveseth og

Brødrene Tjeltveit.

Fredag 14. juni 2019 kom Norman, Lawrence og Steve Tjeltveit og Steves kone Heidi til Trondheim for å finne stedene hvor deres tippoldemor Margrethe og tippoldefar Lars Høyem var født.

Det er ikke alltid like greit å finne riktige linjer til forfedre spesielt når begge tippoldeforeldrene var født utenfor ekteskap. Både fødested og hvor de vokste opp på kan det være problemer med å finne.

Tippoldemor Margrethe var født 1838 på Kattem Leinstrand. Hennes mor var Randi Iversdatter fra Byneset og faren skrev seg for Ole Nilsen Romulds fra Melhus og de var ikke gift med hverandre. Margrethe og mora Randi kom tilbake til Byneset og bosatte seg på en Muleplass. Der bodde Margrethe da hun ble konfirmert i 1854 i Byneset kirke.

Tippoldefar Lars Høyem var født i 1840 på gården Kviset og der levde han og brukte etternavnet Kviset fram til han ble konfirmert i 1857 i Byneset kirke. Hans bestefar Jon Andersen kom fra denne gården.

Far til Lars var Ole Pedersen som kom fra en husmannsplass under gården Ringvoll. Han fikk arbeid som tjenestetreng på gårder på Byneset, først på Berg og senere på Gaustad. Lars hadde tydeligvis tatt seg arbeid på en av Høyemgårdene og som skikken var brukte han da etternavnet Høyem. Dette brukte han resten av sitt liv. Margrethe hadde fått seg tjeneste på gården Størvoll og Lars arbeidet i nærheten.

De ble godt kjent og allerede 22. november 1859 ble deres første sønn Ole født. De fikk også en datter Oline født 1863 før de giftet seg 15. mars 1864 i Byneset kirke. I 1866 reiste de til Trondheim og bosatte seg i Ila og bodde der

fram til de emigrerte i 1901 til USA. 6. juni 1866 ble sønnen Gabriel født, han brukte navnet James Hyem i Amerika. Gabriel er oldefar til brødrene Tjeltveit, han var rancher i søndre del av Montana nær Absarokee. Ranchen grenset mot nasjonalparken Yellowstone. I dette området var det mange urinnvånere som ble kalt for indianere. Disse levde som nomader av jakt og det som vokste vilt i naturen. Nordmennene som dyrket jorden og indianerne kom ofte i konflikt med hensyn til rettigheter. I dette området fikk de som hadde bodd der i mange tusen år og de som kom som nybyggere et godt forhold til hverandre. De aksepterte hverandre og indianerbarna gikk på samme skole som de hvite.

Brødrene Tjeltveit inviterte vertskapet på middag og konsert i Nidarosdomen fredag kveld. Det var St. Olaf's kor og orkester fra Northfield Minnesota som holdt en flott konsert.

Lørdag ble de hentet i Trondheim og tok en tur om utsikten på Byåsen for å få et overblikk over byen. Videre til Granåsen skisenter hvor unge skihoppere var aktive i skibakken. Dette hadde de aldri sett før så det ble en ny opplevelse. Videre gikk turen til Katterem på Heimdal hvor Margrethe ble født. I dag er det fullstendig utbygd til boliger så hvor gården lå var ikke så greit å peke på, men den lå i området. En kort tur ned til Ringvål før vi kom til Byneset hvor det var stevne for skole-musikanter. Bygda tok i mot

de langveisfarende med solskinn, flagg fra mange heimer og korpsmusikk.

Stedsnavn som Gaustad, Mule, Rostad, Høyem og Størvoll ble vist før vi ankom Byneset kirke. Etter en orientering om kirken og besøk på kirkegården var det en begeistret søskenflokk som tok avskjed med den ærverdige kirken. Rundturen ble avsluttet med et besøk på Kviset gård hvor kårkona Johanna fortalte litt om gården og de som levde der.

Vertskap for de tilreisende var Tordis og Arne Håbjørg.

Einar Stene og John Esp.

Naboene og kameratene fra Big Timber i Montana kom til Norge for å søke etter sine røtter. Einar Stene hadde reist i forveien for å besøke sine slektninger i Sokndal i Ryfylke. Hans foreldre hadde reist til USA. Einar var født i Montana, men pratet noe norsk språk. Etter at

han hadde besøkt slekt og venner i Ryfylke slo han seg sammen med John Esp og begge kom til Trondheim den 15. juni 2019. Dagen etter reiste de til Børsa og Byneset for å se på steden der slektene til John reiste fra.

John Esp var født i 1952 i Big Timber. Hans far var James Esp som var en ivrig Norgesvenn,

men som aldri fikk anledning til å besøke gamlelandet.

Oldefar til James var John Esp som emigrerte i 1884 til Big Timber i Montana. John kunne ikke noe Engelsk språk og hadde heller ikke noen god økonomi da han kom til Big Timber. Han hadde kun 25 øre i lomma da han sto av toget og spurte etter Martin Grande. Dette gjorde de aller fleste som kom fra Byneset.

Martin Grande var født i Verran, gift med Karen Amundsdatter Langørgen fra Byneset. De hadde en ranch på over 100 000 dekar jord. De hadde alltid behov for hjelp på ranchen og Martin hadde kunnskap om naboer som trengte hjelp. John fikk arbeid hos Henry Ellingson Gaustad som hadde utvandret fra Tomasstu.

John giftet seg med Jenny Liaklev fra Børsea og de kjøpte en ranch og begynte med avl av kyr, men sluttet med det og startet i stedet med sauer. John var også innvalgt som senator i staten Montana.

Dere kan lese mere om John Torgersen Esp i boka om utvandringa fra Byneset på side 258.

Oldebarnet John Esp kom for å finne hvor oldefar Jenny og oldefar John var født. Først gikk turen til Børsea og til en part av gården Liaklev. Der møtte vi Berit Hammer og hennes sønn Ingvar med familie som i dag eier eiendommen. Berit's bestemor het også Berit og hun vokste opp på gården Eggen nedre på Byneset. Det var første gangen det kom etterkommere etter Jenny (Johanna) Liaklev på besøk. John Esp gikk over kirkegården på Børsea for å se om han fant navn han kjente.

Byneskirka var neste stoppested, og det var med beundring og aktelse de besøkte den gamle steinkirken. Tenk at vi har et så flott klenodium som kirka her på bygda. Her ble også kirkegården saumfart for å finne gravsteder etter familier fra Esp og Graneggen.

Hos Bjørg og Anders Hestflått på gården Hangerås ble de langveisfarende invitert til lunch. Der møtte Einar Stene en familie som Einar's søster hadde giftet seg inn i. I Amerika hadde søsteren funnet en mann som drog sine familierøtter tilbake til Hangerås. Familien hadde for noen år siden besøkt gården.

Bilder ble tatt fram og kommentert. Et opplevelsesrikt og lærerikt besøk.

Gården Esp i Mebygda var neste stoppested, gården hvor oldefar John emigrerte fra.

Astrid, Ole og Helge Opland ønsket oss velkommen. De langveisfarende som begge var bygningssekkere studerte de gamle husene der og fikk se hvordan folk på Byneset levde for generasjoner siden.

Dagen hadde gått fort, vi brukte over 8 timer på rundturen. John og Einar var meget takknemlige for å kunne få kontakt med eiere av de steder som John's oldeforeldre reiste i fra.

Arne Håbjørg stilte opp med bil og var deres guide på turen.

DIALÆKTKROTJEN V/OLVE RØSTUM

På slutten av boka «Ord og uttrykk fra Byneset» blir det antydnet at historielagets arbeid med vår vakre dialekt heretter videreføres i årsheftet. Vi håper denne «dialektkroken» kan bli en fast spalte og kommunikasjonskanal for alle dialektinteresserte bynesinger. Her er det mulig å komme med innspill på nye ord og uttrykk og ellers stoff av dialektmessig karakter, rettelser osv. En av grunnene til at boka har fått såpass stor linjeavstand og er blitt såpass «luftig», er at det skal være plass til å notere i den.

Den oppmerksomme leser har sikkert observert følgende feil i boka:

- s.17 *Æ* følgt veitjåm heilt heim jeg fulgte jentene helt hjem

- s.26 ein hæls en hals, (her kan en legge til at tjukk l som i *hæls* like gjerne kunne vært skrevet *hærs* som er mere likt uttalen.)

-s.64 Å gjørrå - gjær - gjol - ha gjort

Det finnes sikkert flere feil, og vi vil sette stor pris på tilbakemelding ang. disse.

Kom gjerne med innspill og synspunkter omkring bynesdialekten.

Helst på e-post: post@bynesethistorielag.no

Eller: olve@sanden-sondre.no

Nye ord og uttrykk:

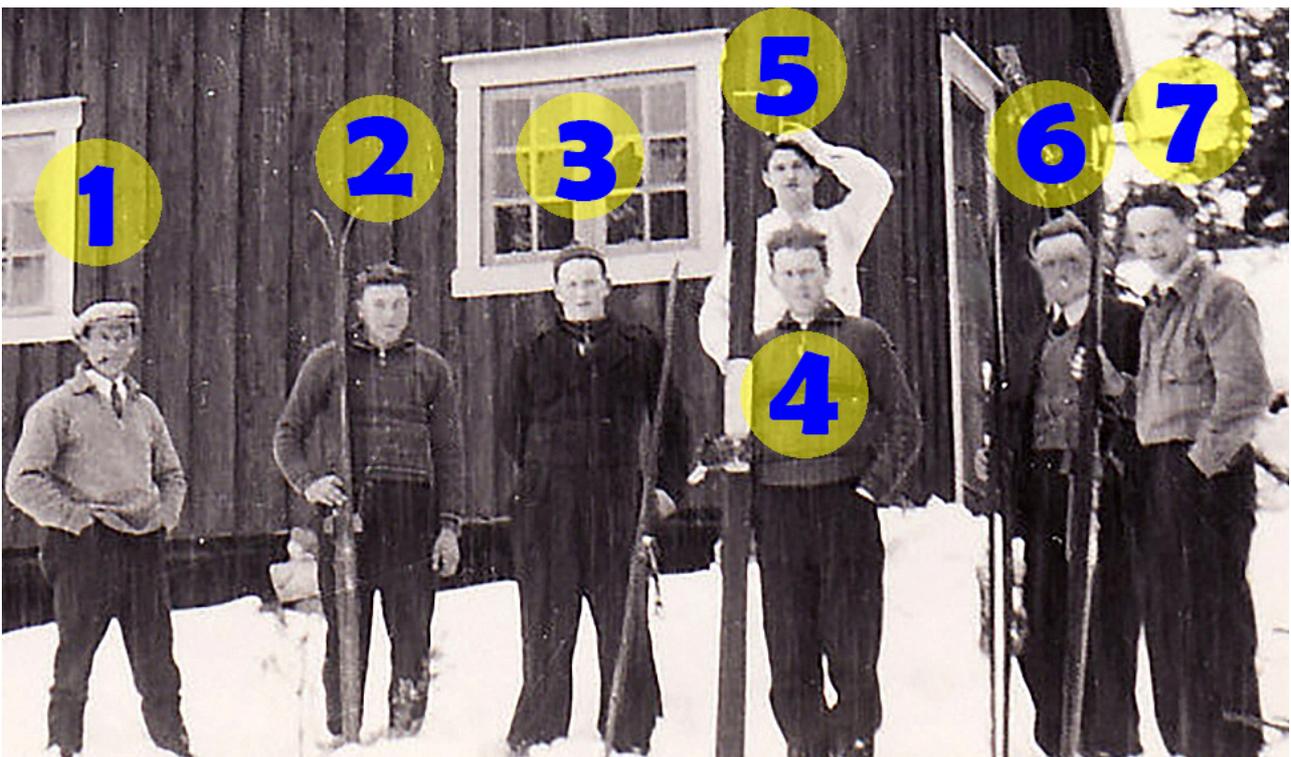
<i>Artit</i> adj.	Morsomt. (Uttales med lang a). <i>Det va russje artit på serskus.</i> Det var veldig morsomt på sirkus.
<i>Døm</i> åv uttr.	Ombestemme seg, slå fra seg. <i>Bli avrådd.</i> Se s.34.
<i>Hahlj</i> f.	Hasselnøtt.
<i>Hahlj</i> m.	Hasselbusk/tre.
<i>Koinnjt</i> f.	1. Korg, (<i>næverkoinnjt</i>) 2. Liten, tverr robåt. 3. Kvinnelig kjønnsorgan.
<i>Leite</i> f.	Tid, tidsperiode. <i>I julleite</i> , ved juletider.
<i>Pank</i> m.	Se s.122. Også brukt som nedsettende endeledd <i>i lortpank og snørrpank</i> , oftest til barn.
<i>Ram</i> adj.	Svært flink. (Uttales med lang a). <i>Hainnj va ram te å høgg ved. Ho va ram te å ha te mat.</i> Også brukt ironisk negativt, <i>dæm va ram te å stållå.</i>
<i>Stållå</i> v.	Stjele, <i>å stållå – stæl – stal - ha stelle</i>
<i>Sveillj</i> v.	svelle, <i>å sveillj -sveillj – svailj – ha svoillje</i> <i>sveillj ut</i> , svelle ut, <i>sveillj opp</i> , svelle opp som når vatn fyser til is på myrer og fuktig mark når det er barfrost.
<i>Ta sæ frammi</i> uttr.	Ta seg til rette, ordne opp. Ofte brukt negativt, ironisk om å ta seg til rette i meste laget. (<i>Hailj sæ frammi.</i>)
<i>Toggo</i> m.	Se s.98 <i>Leitjel</i> . Kraftig snurre på hesteredskap, plassert mellom krokemor og redskap for at et redskap kunne vendes sidelengs, f.eks en plog.
<i>Tur</i> v.	Ture, feire, se s, 166. <i>God drekk haurd te, og ein koinnj tur brøllåpp og jul i fler dåggå i gåinnja.</i>
<i>Tyttj</i> m.	Smak. <i>Kvar sinnj tyttj</i> , hver sin smak.

GÅTE FRA ARKIVET

Byneset Historielag har et rikhodlig bildearkiv, men det er dessverre mange, mange bilder hvor vi ikke hvem hvem som er avbildet. Som på dette bildet av en gjeng karer ved hytta i Bergskardet. Det eneste vi vet sikkert, er at det er Anton Fremstad som står som nr 2 fra høyre (nr 6 på bildet under).

Vet DU hvem de andre er? Send e-post til knut.olav@aasegg.no eller torill@aasegg.no.

MEDLEMSKONTINGENT FOR 2020

På årsmøtet i 2016 ble det vedtatt at kontingenten til Historielaget skulle være
kr. 150,- pr. person.

Viktig!

Husk å skrive avsenders navn og adresse på innbetalinga, enten dere bruker nettbank eller vedlagte giroblankett. Det er ikke nok å signere i signarutfeltet på giroblanketten da dette ikke vises når historielaget får kopi av din innbetaling.

Ønsker du imidlertid å støtte vårt arbeid ute å binde deg som medlem, kan du bruke samme konto og merke innbetalingen med "gave".

Historielagets kontonummer er:

4200.37.13355

Vi takker hjerteligst for den støtten vi får!

Kvittering				
Innbetalt til konto	Beløp	Betalerens kontonummer	Blankettnummer	
			6441398856	
Betalingsinformasjon		GIRO	Betalingsfrist	
		Underskrift ved girering		
Betalt av		Betalt til		
		Byneset historielag		
		Knut Olav Aasegg		
		Ringvålvegen 691		
		7074 Spongdal		
Belast konto			Kvittering tilbake	
Kundidentifikasjon (KID)	Kroner	Øre	Til konto	Blankettnummer
H		< >	4200.37.13355	<6441398856>

JULEGAVETIPS!

ALLE ARTIKLENE ER Å FÅ KJØPT VED COOP RYE
ELLER VED HENVENDELSE TIL HISTORIELAGETS «BOKHANDLER», OLVE RØSTUM
olve@sanden-sondre.no - TLF.: 98406981

KALENDER FOR 2020

Historielagets tradisjonelle kalender med historiske bilder fra Byneset.
1 stk. kr. 100,- - 5 stk. kr. 400,-

BØKER

Byneset bygdebok bind 1-3 - Gårds- og slektshistorie, samlet 3 bind	kr. 1 000,-
Byneset bygdebok bind 4 - "Fra Odin og Tor til St. Michaelskirken på Stein"	kr. 250,-
Byneset bygdebok bind 5 - "Organisasjonslivet på Byneset"	kr. 250,-
Byneset bygdebok bind 6 - "Skole og næringsliv på Byneset"	kr. 250,-
Byneset bygdebok bind 7 - "Husmannsvesenet og utvandringer til Amerika"	kr. 250,-
Byneset bygdebok bind 8 - "Byneset gjennom tidene"	kr. 350,-
Byneset bygdebok bind 9 - «Ord og uttrykk fra Byneset»	kr. 300,-
«Konfirmanter på Byneset gjennom 150 år. 1856-2005»	kr. 250,-

DVD'ER:

"Gamle arbeidsformer i landbruket" viser Korndrift, Slåttonn, Torvtaking og Kilnotfiske.	kr. 150,-
"Julegrisen" viser slaktning og tilberedningsmetoder.	kr. 150,-

HISTORIELAGETS ÅRSHEFTE:

kr. 100,-

SVAR PÅ JULEQUIZ 2018

1. Hvorfor spiser ikke isbjørner pingviner?	De lever på forskjellige kontinenter
2. Hvilken farge får du om du mikser blå og gul?	Grønn
3. Hva var den mest leste barneboken i England før Harry Potter?	Alice in Wonderland
4. Hvem har vunnet flest Oscar-statuetter?	Walt Disney
5. Er maur og veps nært beslektede arter?	Ja
6. I hvilken Ibsen-skuespill opptrer Hilde Wangel	Byggmester Solness
7. Under unionstiden med Danmark, kunne man handle med bl.a. speciedaler, skilling og mark. Hva var mest verdt av en skilling og en mark?	Mark
8. Under dette modellnavnet er det produsert mer enn 40 millioner biler. Bilprodusenten holder til i Japan, og modellen heter...	Toyota Corolla
9. Er en sjømil og en nautisk mil det samme?	Nei
10. Norge vant én gullmedalje under OL i Sotsji i 2014. Hva heter utøveren?	- Spørsmålet utgår pga en feil -
11. Rent juridisk, hvilken nasjon tilhører månen?	Ingen
12. Hvilket verdensomspennende nettsamfunn var lenge det største i verden, før det ble utkonkurrert av Facebook?	MySpace
13. Hvem er ifølge norrøn mytologi 'kjærlighets- og skjebne-gudinnen'?	Frigg
14. Hvilket landområde kjøpte USA fra Russland i 1867?	Alaska
15. I meter, hvor lang er en 23-fots båt?	7 meter
16. Hvilket rovdyr skjuler seg bak det vitenskaplige navnet 'Gulo gulo'?	Jerv
17. Utsikten over hvilken norsk by kan du nyte hvis du står på oppen av Bjørumsklumpen?	Namsos
18. Hva heter co-piloten til racerbilsjåføren Rudolf Blodstrupmoen?	Mysil Bergsprekken
19. Hvem er den yngste personen som har tiltrådt som statsminister i Norge?	Jens Stoltenberg (41 år)
20. Hva heter brandyen som lages kun i Gascogneprovinsen i Frankrike?	Armagnac

Vinnere:

1. Olaug Klementsane Haug
2. Solveig Bye
3. Brit Helen Velve Frøseth

JULENØTTER 2019

1.	Hva het verdens første satellitt som Sovjetunionen skjøt opp i 1957?
2.	Hvilken av USA's delstatshovedstad er oppkalt etter et fabeldyr?
3.	Odins sønn, Tor, var gift med en åsynje med hvilket kort navn?
4.	Hvilken kjent komikergruppe var Michael Palin en av seks?
5.	Hvilken tidligere partileder i KrF er fylkesmann i Oslo og Viken?
6.	Hva består i hovedsak den franske matretten Escargot av?
7.	Hvilken periode i menneskets historie fant sted mellom teinalder og jernalder?
8.	Hvilket edelt metall heter argentum på latin?
9.	I hvilken TV-serie møter vi rektor Seymor Skinner?
10.	Hva heter paret Simon Berger og Agnes Kittilsen som spiller i NRK-serien «Exit»?
11.	Hva er hovedingrediensen i hummus?
12.	Hva het den engelske admiralen som har gitt navnet til å måle vindstyrke?
13.	Hvilken bilprodusent (dagens navn) laget bilmodellen Datsun fram til 1986?
14.	Hvor mange strenger har en ukulele?
15.	Diagnosen hyperkinetisk forstyrrelse har et bedre kjent navn i forkortet versjon
16.	Hva kalles den lengste siden i en rettvinklet trekant?
17.	Hvilket år ble Olav V konge av Norge?
18.	Hvem var det «Reidar reiser snart» i sangen fra 1988 tok med seg på interrail?
19.	Hvor høy er fjellet Mannen i Romadal som er ventet vil rase i framtid?
20.	I hvilken bystat i oldtidens Mesopotamia var Hammurabi konge?
21.	Hvilket år vant Norge EM i fotball for kvinner på hjemmebane?
22.	Hvilken berømt diktator ble drept den 15.mars år 44 før Kristus?
23.	Hvilket av verdens land har flere innsjøer og vann enn hele resten av verden?
24.	Hvilket online rollespill forkortes ofte til WoW?
25.	Tidligere skiskytter Ole Einar Bjørndalen er landslagstrener for hvilket land?
26.	Hvor holder Den europeiske menneskerettighetsdomstolen til?
27.	Hvilken adresse har Det norske slottet?
28.	Hva er navnet på dene 100 år gamle trappen i Glomfjord som utfordrer sprekinger?
29.	Sanger og journalist som døde i 2004 og skrev teksten til visen «Vår beste dag»?
30.	Hva er dagens navn på bygda/plassen som i sagatida kaltes Yrjar?

Løst av:

.....

Svar på JULEZUIZ 2019 må være levert/sendt **senest søndag 19.januar 2020**

Post: Ole Arnfinn By, Martin Haugens v 23, 7070 Bosberg

E-post: arn-b@online.no Telefon/sms: 91519281

3 bokpremier trekkes blant de med alle/flest riktige besvarelser.

DIALÆKTNÆTT

1							Bedervet
2							Rygge
3							Urørlig
4							Vrimle
5							Fornøyd
6							Beskjeden
7							Knapp
8							Gløtte

Hint løsningsord:

Kanskje mer aktuelt om sommeren enn i jula.

Løsning sendes Olve Røstum

olve@sanden-sondre.no

innen 31. januar 2020

Høykjøring med høysvans på Håbjørg nedre i 1955.

Anders Håbjørg, f. 1911 kjører traktoren og slåttataus er hans datter Ingebjørg, f. 1938.

Traktoren er en 1955 modell Volvo Bolinder

Har du en historie fra Byneset, eller noe lignende - lang eller kort, som du mener kan være av interesse for neste Årshefte, så er det bare å ta kontakt med Historielaget.

<http://www.bynesethistorielag.no/kontakt/>

Historielaget er også interessert i gamle bilder, av alle slag. Noen kan kanskje også brukes i årshefter og i kalendere.